

บทที่ 5

การโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเลตเตอร์ออฟเครดิต และ สิทธิของผู้รับโอนในการยื่นเอกสารต่อธนาคาร

การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตตามที่กล่าวไว้ในบทที่ 3 และ 4 นั้นเป็นการโอนที่ผู้รับโอน (ผู้รับประโยชน์คนที่สอง) จะมีสิทธิยื่นเอกสารต่างๆ ต่อธนาคารและมีสิทธิขอรับเงินตามเครดิต ซึ่ง U.C.P. ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 54 แต่ในบทนี้จะกล่าวถึงการโอนอีกประเภทหนึ่ง คือ การโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิต (Assignment of Proceeds) ในการโอนประเภทนี้ผู้รับประโยชน์เดิมยังคงมีหน้าที่ในการส่งสินค้าลงเรือ และจัดหาเอกสารทางการขนส่งตามที่เครดิตต้องการเพื่อยื่นต่อธนาคาร แต่จำนวนเงินตามเครดิตจะตกเป็นสิทธิของผู้รับโอน U.C.P. ได้บัญญัติถึงการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตไว้ในมาตรา 55 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า "ข้อเท็จจริงที่ว่าเครดิตมิได้ระบุไว้ว่า "transferable" จะไม่กระทบต่อสิทธิของผู้รับประโยชน์ที่จะโอนจำนวนเงินตามเครดิต ซึ่งเขาอาจจะมีสิทธิได้รับตามบทบัญญัติของกฎหมายที่พึงใช้บังคับ"¹ มาตรา 55 นี้มิได้รับรองว่าการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตจะมีได้หรือไม่ อย่างไร แต่บัญญัติให้พิจารณาตามกฎหมายที่พึงใช้บังคับกับเครดิตนั้น กล่าวคือ ตามกฎหมายในของแต่ละประเทศ ดังนั้น ในส่วนแรกของบทนี้ (หัวข้อ 5.1) ผู้เขียนจะวิเคราะห์ตามกฎหมายของไทยว่า การโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตนี้มีได้หรือไม่ และเนื่องจากในบางกรณีผู้รับประโยชน์มิได้โอนเฉพาะสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตเท่านั้น แต่โอนสิทธิทั้งหมดที่เขามีอยู่ในเครดิต รวมทั้งการยื่นเอกสารต่อธนาคารด้วย ปัญหาจึงเกิดขึ้นว่าการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิต อันมีผลทำให้ผู้รับโอนมีสิทธิยื่นเอกสารต่อธนาคารด้วยตนเองนั้น มีผลตามกฎหมายไทยหรือไม่อย่างไร ซึ่งผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ปัญหานี้ในส่วนที่สอง (หัวข้อ 5.2) ต่อไป

5.1 การโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเลตเตอร์ออฟเครดิต

¹Article 55, U.C.P.

"The fact that a credit is not stated to be transferable shall not affect the beneficiary's right to assign any proceeds to which he may be, or may become, entitled under such credit, in accordance with the provisions of the applicable law."

มาตรา 55 ของ U.C.P. มิได้บัญญัติรับรองหรือปฏิเสธการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเช็คเดอริฟเครดิต แต่ปล่อยให้ไปเป็นไปตามกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ มาตรา 55 นี้แสดงให้เห็นว่า (1) การโอนเช็คเดอริฟเครดิตต่างจากการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิต (2) สิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตอาจถูกโอนได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงว่าเช็คเดอริฟเครดิตนั้นไม่อาจโอนตามมาตรา 54 ได้ เพราะไม่ปรากฏคำว่า "transferable" และ (3) การโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตต้องพิจารณาตามกฎหมายภายใน ไม่ใช่มาตรา 54 ซึ่งเป็นบทบัญญัติในเรื่องการโอนเครดิต

ปัญหาที่สมควรจะวิเคราะห์ตามกฎหมายภายในมีดังนี้คือ (1) สิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตนั้นโอนได้หรือไม่ (2) การที่ธนาคารระบุไว้ในเครดิตว่าห้ามโอนสิทธิเช่นนั้นจะมีผลบังคับได้หรือไม่ (3) ผู้รับประโยชน์จะโอนสิทธิเช่นนั้นเพียงบางส่วนได้หรือไม่ แบบของการโอนตามกฎหมายมีอยู่อย่างไร (4) ธนาคารจะยกข้อต่อสู้ที่มีต่อผู้รับประโยชน์คนแรกขึ้นต่อสู้ผู้รับโอนได้หรือไม่อย่างไร

5.1.1 สิทธิที่จะได้รับเงินโอนได้หรือไม่

เมื่อธนาคารได้เปิดเช็คเดอริฟเครดิตมาให้แก่ผู้รับประโยชน์ ๆ ยังไม่อาจขอรับเงินตามเครดิตได้ แต่ผู้รับประโยชน์จะต้องยื่นเอกสาร (tender) ที่ถูกต้องตรงตามข้อกำหนดและเงื่อนไขที่ระบุไว้ในเครดิตก่อน ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตของผู้รับประโยชน์มีเงื่อนไขแห่งความสมบูรณ์อยู่ที่การยื่นเอกสารตามที่เครดิตต้องการ สิทธิของผู้รับประโยชน์ที่มีอยู่ในจำนวนเงินตามเครดิต (proceeds) ก่อนการยื่นเอกสารตามที่เครดิตต้องการจึงเป็นสิทธิที่ไม่สมบูรณ์ กล่าวคือเป็นสิทธิที่มีเงื่อนไข (contingent or conditional right) ในทำนองเดียวกัน ก่อนที่ผู้รับประโยชน์จะยื่นเอกสารที่ถูกต้องตรงตามข้อกำหนด และเงื่อนไขที่ระบุไว้ในเครดิต ธนาคารผู้เปิดเครดิตและธนาคารผู้ยืนยัน (ถ้ามี) ก็ยังไม่มีหน้าที่หรือหน้าที่ที่จะต้องชำระเงินให้แก่ผู้รับประโยชน์ ดังนั้น ธนาคารผู้เปิดเครดิตและธนาคารผู้ยืนยันเครดิตจึงมีหนี้ในอนาคต (future debt) ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นหรือไม่ก็ได้ ด้วยเหตุนี้ การโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตก่อนการยื่นเอกสารตามที่เครดิตต้องการต่อธนาคารจึงถูก เรียกว่า assignment of proceeds subject to tender²

²Rolf Eberth and E.P. Ellinger, "Assignment and Presentation of Documents in Commercial Credit Transaction," Arizona Law Review 24 (1982) : p.279.

แต่ถ้าหากผู้รับประโยชน์ได้ยื่นเอกสารตามที่เครดิตต้องการแล้ว ธนาคารก็จะมีหน้าที่หรือหน้าที่จะต้องจ่ายเงินตามเครดิตให้แก่ผู้รับประโยชน์ สิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตของผู้รับประโยชน์จึงเป็นสิทธิที่สมบูรณ์หรือไม่มีเงื่อนไข (absolute or unconditional right) การโอนสิทธิในตัวเงินตามเครดิตภายหลังการยื่นเอกสารต่อธนาคารจึงถูกเรียกว่า assignment of accrued proceeds³

ใน U.C.P. ฉบับแรกปี 1933 ไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิต คงมีแต่เพียงบทบัญญัติว่าด้วยการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตเท่านั้น ซึ่งบังคับให้มีการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตได้ก็ต่อเมื่อนาคารได้ให้ความยินยอมไว้โดยชัดแจ้ง ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นปัญหาที่ถกเถียงกันในหมู่นักนิติศาสตร์ในสมัยนั้นว่า ผู้รับประโยชน์จะโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตไม่ว่าก่อนหรือหลังการยื่นเอกสารต่อธนาคาร โดยปราศจากความยินยอมของธนาคารได้หรือไม่ จนกระทั่งต่อมา ในปี 1974 U.C.P. ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี 1974 ได้มีบทบัญญัติว่าด้วยการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิต ซึ่งกำหนดให้การโอนเช่นนี้เป็นไปตามกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ ในทำนองเดียวกับบทบัญญัติมาตรา 55 ของ U.C.P. ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี 1983

ในประเทศเยอรมัน เดิมทีนักนิติศาสตร์มีความเห็นว่า การโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเลตเตอร์ออฟเครดิตต่างจากการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต ผู้รับประโยชน์ย่อมโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตให้แก่ผู้รับโอนโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากธนาคาร⁴

แต่ต่อมาศาลเยอรมันได้มีคำพิพากษาในเรื่องนี้ในคดี Bundegerichtshof of April 9, 1959 ข้อเท็จจริงมีอยู่ว่าผู้รับประโยชน์ได้โอน "เลตเตอร์ออฟเครดิตและสิทธิทั้งหลายที่มีอยู่" ให้แก่บุคคลภายนอกผู้ขายสินค้าให้เขา เลตเตอร์ออฟเครดิตในคดีนี้อยู่ภายใต้ U.C.P. ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี 1951 ศาลได้ตัดสินว่าการโอนดังกล่าวไม่มีผลตามกฎหมายเพราะขัดกับมาตรา 49 ของ U.C.P. ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี 1951 ซึ่งบังคับให้ต้องได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งของธนาคาร

หลังจากมีคำตัดสินของศาลในคดีนี้แล้ว นักนิติศาสตร์ส่วนใหญ่ในเยอรมันมีความเห็นในทำนองเดียวกันกับศาลว่า ผู้รับประโยชน์จะโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตก่อนการยื่นเอกสารต่อธนาคารไม่ได้ อย่างไรก็ตาม นักนิติศาสตร์อีกฝ่ายหนึ่งไม่เห็นด้วยกับคำตัดสินของศาล ทั้งนี้

³Ibid.

⁴Ibid, p. 282.

เพราะศาลอ้างมาตรา 49 ของ U.C.P. (ปี 1951) ซึ่งเป็นบทบัญญัติในเรื่องการโอน เลตเตอร์ออฟเครดิตมาปรับใช้กับการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตซึ่งเป็นคนละเรื่องกัน และ ศาลมิได้พิจารณาถึงกฎหมายภายในเลขที่รับรองการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตหรือไม่⁵

สภาหอการค้านานาชาติได้ตระหนักถึงปัญหาข้อโต้แย้งเช่นนี้และเห็นว่าเป็นการจำเป็น ที่จะต้องมีบทบัญญัติที่แสดงให้เห็นว่าบทบัญญัติของ U.C.P. ในเรื่องการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต ไม่อาจนำมาใช้กับการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิต ด้วยเหตุนี้ U.C.P. ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ปี 1974 จึงได้ถูกบัญญัติขึ้นโดยกำหนดให้การโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตเป็นไปตามกฎหมาย ภายในของแต่ละประเทศ ด้วยเหตุนี้คดีต่อมา⁶ ศาลของเยอรมันจึงได้ตัดสินต่างไปจากคำตัดสิน ในคดีแรก โดยศาลเห็นว่าการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตก่อนการยื่นเอกสารต่อธนาคารนั้น อยู่นอกขอบเขตของบทบัญญัติของ U.C.P. เรื่องการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตและกฎหมายของ เยอรมันก็ยอมรับให้มีการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิต ศาลเห็นเพิ่มเติมว่า การโอนเช่นนี้ ไม่ขัดกับจุดมุ่งหมายของผู้ขอเปิดเครดิตที่ต้องการให้ผู้ขายที่มีความซื่อสัตย์สุจริตที่เขาเลือกมานั้นทำ หน้าที่ในการยื่นเอกสารต่อธนาคาร ทั้งนี้เพราะเมื่อมีการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตให้ แก่บุคคลภายนอกแล้ว ผู้ขายก็ยังคงเป็นผู้สัญญาที่มีหน้าที่ในการจัดหาเอกสารตามที่เครดิตต้องการ และยื่นเอกสารดังกล่าวต่อธนาคาร⁷

ดังนั้นในปัจจุบันจึงเป็นข้อยุติว่าผู้รับประโยชน์อาจโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตให้ แก่บุคคลภายนอกตามกฎหมายเยอรมันได้

ในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ได้บัญญัติเกี่ยวกับการโอนสิทธิเรียกร้องไว้ในมาตรา

⁵ Ibid.; B.S. Wheeble, "U.C.P.-1974 Revision," Cornell Law Journal 4 (1975) : 105.

⁶ Landgericht Frankfurt a.M., W.M. 515 (1976). quoted in Eberth and Ellinger, Assignment and Presentation of Documents in Commercial Credit Transactions, p. 283.

⁷ Ibid.

1678 ถึง 1695 นักนิติศาสตร์ชาวฝรั่งเศสเห็นว่าผู้รับประโยชน์ยอมโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตให้แก่บุคคลภายนอกได้ ทั้งนี้โดยเทียบเคียงได้จากกรณีที่ศาลยอมให้ผู้เอาประกันโอนสิทธิที่พึงของผู้รับประกันภัยก่อนเกิดวินาศภัยได้⁸

ในกฎหมายแห่งของอังกฤษ สิทธิเรียกร้องที่สามารถโอนได้เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องในการฟ้องคดีเพื่อบังคับชำระหนี้หรือบังคับตามสัญญาซึ่งเรียกว่า "Chose in Action" หมายความว่า "สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินที่สามารถเรียกร้องหรือบังคับชำระหนี้โดยการฟ้องคดี ไม่ใช่โดยการครอบครองต่อวัตถุ" แต่สิทธิเรียกร้องอันเกิดจากสัญญาที่มุ่งหมายในคุณสมบัติของคู่สัญญาเป็นสำคัญไม่อาจโอนได้ และภาระหน้าที่ตามสัญญาก็ไม่อาจโอนได้โดยปราศจากความยินยอมของคู่สัญญา⁹

แต่เดิมหลัก Common Law ไม่ยอมรับหลักการโอนสิทธิเรียกร้อง แต่ต่อมาแนวความคิดในเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องได้ยอมรับโดยหลัก Equity และได้มีบทบัญญัติไว้ในกฎหมาย The Judicature Act, 1873 เป็นครั้งแรก ในภายหลังได้มีการแก้ไขและนำหลักการโอนสิทธิเรียกร้องมาบัญญัติไว้ใน The Law of Property Act, 1925 มาตรา 136

ตามหลักกฎหมายอังกฤษ สิทธิเรียกร้องที่มีเงื่อนไข (contingent or conditional chose in action) อาจโอนได้ตามหลัก Equity แต่ถ้าเป็นสิทธิเรียกร้องที่มีลักษณะเฉพาะตัว (personal nature) และสิทธิในเงินเดือนของข้าราชการจะโอนให้กันไม่ได้ ไม่ว่าตามหลัก Equity หรือตามมาตรา 136 ของ The Law of Property Act, 1925¹⁰ แต่การที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งมีหน้าที่ในการจ่ายเงินย่อมไม่ถือว่าคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเรียกร้องที่เป็นสิทธิเฉพาะตัว¹¹

⁸Boris Kozolchyk, Commercial Letters of Credit in Americas (New York : Matthew Bender & Company, 1976), p. 518.

⁹O.R. Marshall, The Assignment of Choses in Action (London : Sir Isaac Pitman & Son Ltd., 1949), p. 290.

¹⁰A.G. Guest, Anson's Law of Contract, 26th ed. (Oxford : Clarendon, 1984), pp. 402-404.

¹¹Fitzroy V. Cave 2 K.B. (1905) 364.

ด้วยเหตุนี้ นักนิติศาสตร์ชาวอังกฤษจึงเห็นว่า ผู้รับประโยชน์สามารถโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตให้แก่บุคคลภายนอกได้ ไม่ว่าจะก่อนหรือหลังการยื่นเอกสารต่อธนาคาร¹²

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ก่อนมีการประกาศใช้ U.C.C. นักนิติศาสตร์บางท่านยังมีความสงสัยว่าผู้รับประโยชน์จะโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตได้หรือไม่ ทั้งนี้เนื่องจากมีปัญหาเรื่องสิทธิที่เป็นการเฉพาะตัว (personal nature) แต่เมื่อมีการประกาศใช้ U.C.C. แล้วปัญหานี้ก็หมดไปเพราะมาตรา 5-116 (2) ของ U.C.C. บัญญัติไว้ชัดเจนว่า "แม้ว่าเครดิตจะระบุไว้โดยเฉพาะเจาะจงว่าโอนไม่ได้ (nontransferable or nonassignable) ก่อนยื่นเอกสารต่อธนาคารผู้รับประโยชน์อาจโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตได้เสมอ"¹³

สำหรับ ประเทศไทย ป.พ.พ. ได้บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องที่โอนได้ และโอนไม่ได้ไว้ในมาตรา 303 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติไว้ว่า "สิทธิเรียกร้องนั้นท่านว่าจะพึงโอนกันได้ เว้นไว้แต่สภาพแห่งสิทธินั้นเองจะไม่เปิดช่องให้โอนกันได้" หลักมาตรานี้ได้แนวคิดมาจากประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นมาตรา 466 และประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 399¹⁴ นอกจากนี้

¹²A.G. Guest, Benjamin's sale of Goods 3 rd ed. (London : Sweet & Maxwell, 1987), pp. 1387-1388.; Raymond Jack, Documentary Credits (London : Butterworth, 1991), pp. 227-228.; H.C. Gutteridge and Maurice Megrah, The Law of Bankers' Commercial Credits, 7 th ed. (London : Europe Publications Limited, 1984). p. 110.; Clive M. Schmitthoff, Export Trade : The Law and Practice of International Trade, 8 th ed. (London : Steven and Sons, 1986), p. 367 ; Larza Sarna, Letters of Credit : The Law and Current Practice, 3 rd ed. (Toronto : Corsswell, 1989), p. 7-9.

¹³U.C.C. Section 5-116

" (2) Even though the credit specifically states that it is nontransferable or nonassignable the beneficiary may before performance of the conditions of the credit assign his right to proceeds..."

¹⁴จิตติ ติงศภัทธี และ ฮล ชีร์กุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 (พระนคร : เนติบัณฑิตยสภา, 2503), หน้า 132.

มาตรา 304 ยังได้บัญญัติไว้ว่า "สิทธิเรียกร้องเช่นใดตามกฎหมายจะสั่งยึดไม่ได้ สิทธิเรียกร้องเช่นนั้นท่านว่าจะโอนกันหาได้ไม่" หลักมาตรานี้ได้แนวคิดมาจากประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 400¹⁵

จากหลักใน ป.พ.พ. มาตรา 303 และมาตรา 304 ข้างต้นทำให้เห็นได้ว่า สิทธิเรียกร้องทั่วไปย่อมโอนกันได้ นอกจากจะ เข้าข้อยกเว้นดังนี้คือ

(1) สิทธิเรียกร้องนั้นสภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้โอนได้ หมายถึง หนี้เกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องนั้นจะต้องใช้เฉพาะเจ้าหนี้ลูกหนี้เดิมเท่านั้น จะชำระให้คนอื่นไม่ได้ เจ้าหนี้จะโอนสิทธิเรียกร้องนี้ให้คนอื่นก็ไม่ได้ แม้ว่าลูกหนี้ที่เกี้ยวข้องจะได้ยินยอมก็โอนไม่ได้ เช่นสิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน ได้แก่ ค่าเสียหาย ค่าทำขวัญ หรือ ค่าสินไหมทดแทนแก่หญิงที่ถูกกระทำผิดอาญาเป็นทาสีกรรมแก่ตน ซึ่งสิทธิเรียกร้องเหล่านี้โอนกันไม่ได้ และไม่ตกสันไปถึงทายาท เว้นแต่สิทธินั้นจะได้รับสภาพกันไว้โดยสัญญา หรือได้เริ่มฟ้องคดีตามสิทธินั้นแล้ว ตามที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา 466 หรือสิทธิที่จะได้ค่าอุปการะเลี้ยงดูระหว่างสามีกับภรรยาและระหว่างบิดามารดากับบุตร ตามที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา 1598/41 สิทธิเหล่านี้เป็นสิทธิเฉพาะตัวและสิ้นสุดลงหลังจากความตายของเจ้าของสิทธิ จึงโอนให้บุคคลอื่นไม่ได้¹⁶

(2) สิทธิเรียกร้องที่ศาลสั่งยึดไม่ได้ตามกฎหมาย หมายถึง สิทธิเรียกร้องที่กฎหมายระบุว่ามิอาจยึดได้ เช่นนี้ก็ต้องห้ามโอนด้วยเพื่อรักษาไว้เป็นสิทธิของเจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะหรือเพื่อลูกหนี้เป็นผู้ใช้สิทธิโดยเฉพาะส่วนตัว เช่น สิทธิถอนทรัพย์ตามที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา 375 สิทธิที่จะได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูตามมาตรา 1598/14 นอกจากนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 268 ยังได้บัญญัติประเภทของสิทธิเรียกร้องที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี เช่น เบี้ยเลี้ยงชีพที่กฎหมายกำหนดไว้ และเงินรายได้เป็นคราว ๆ อันบุคคลภายนอกได้ยกให้เพื่อเลี้ยงชีพตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ บำเหน็จ และเบี้ยหวัดของข้าราชการ เป็นต้น¹⁷

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 134

¹⁶ เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 (ภาคจบบริบูรณ์), แก้ไขเพิ่มเติมปี 2505 (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์ไทซ์วัฒนาพานิช จำกัด, 2527), หน้า 943-945.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 944-945.

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตไม่ใช่สิทธิเฉพาะตัวที่ไม่อาจโอนได้ ทั้งนี้เพราะ ผู้รับประโยชน์ยังคงมีหน้าที่จัดหาเอกสารตามที่เครดิตต้องการและยื่นเอกสารต่อธนาคาร นอกจากนี้ สิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิต ก็ไม่ใช่สิทธิที่ศาลจะสั่งยึดตามกฎหมายไม่ได้ ทั้งนี้เพราะ ยังไม่มีกฎหมายใดออกมาห้ามมิให้ศาลยึดสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิต

ปัญหาที่สมควรพิจารณาต่อไปคือ สิทธิที่ผู้รับประโยชน์มีอยู่ในเครดิต ก่อนการยื่นเอกสารต่อธนาคารนั้นเป็นสิทธิที่มีเงื่อนไขตามที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. หรือไม่ และ ป.พ.พ. ยอมให้มีการโอนสิทธิที่มีเงื่อนไขหรือไม่

มาตรา 144 ได้บัญญัติจำกัดความของเงื่อนไขไว้ว่า "ข้อความใดอันบังคับไว้ให้นิติกรรมเป็นผลต่อเมื่อมีเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งในอนาคตและไม่แน่นอน ข้อความเช่นนั้นท่านเรียกว่า เงื่อนไข" ดังนั้น เงื่อนไขตาม ป.พ.พ. มีองค์ประกอบอยู่ 3 ประการคือ

(1) เป็นข้อกำหนดในนิติกรรมเกี่ยวกับความเป็นผลของนิติกรรม ในกรณีของเลตเตอร์ออฟเครดิต การยื่นเอกสารต่อธนาคารเป็นข้อกำหนดที่จะทำให้เกิดผล คือ หน้าที่ของธนาคารในการจ่ายเงินตามเครดิต

(2) เป็นเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตในกรณีของเลตเตอร์ออฟเครดิตการยื่นเอกสารต่อธนาคารเป็นเหตุการณ์ในอนาคตเช่นกัน

(3) เป็นเหตุการณ์ที่ไม่แน่นอนว่าจะเกิดขึ้นหรือไม่ ในกรณีของเลตเตอร์ออฟเครดิตการยื่นเอกสารต่อธนาคารเป็นเหตุการณ์ในอนาคตที่ไม่แน่นอนเช่นกัน เพราะผู้รับประโยชน์อาจไม่ยื่นเอกสารต่อธนาคารก็ได้ เช่น ผู้รับประโยชน์ไม่สามารถจัดหาเอกสารตามที่เครดิตต้องการได้ จึงไม่ได้ยื่นเอกสารต่อธนาคาร

ด้วยเหตุนี้ การยื่นเอกสารต่อธนาคาร จึงเป็นเงื่อนไขตามที่มาตรา 144 ได้บัญญัติไว้ และเป็นเงื่อนไขบังคับก่อน เพราะเมื่อผู้รับประโยชน์ยื่นเอกสารตามที่เครดิตต้องการแล้ว หน้าที่ในการจ่ายเงินของธนาคารก็จะเกิดขึ้น¹⁸

ส่วนในกรณีที่ผู้รับประโยชน์ได้ยื่นเอกสารต่อธนาคารแล้ว แต่ยังขอรับเงินตามเครดิตไม่

¹⁸ ป.พ.พ. มาตรา 145 วรรคแรก บัญญัติไว้ว่า "นิติกรรมใดมีเงื่อนไขเป็นเงื่อนไขบังคับก่อนนิติกรรมนั้น ย่อมเป็นผลต่อเมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จแล้ว"

ได้ แต่ต้องรอไปอีกระยะหนึ่ง (deferred payment) ดังนั้นสิทธิของผู้รับประโยชน์ภายหลัง การยื่นเอกสารต่อธนาคารจึงเป็นสิทธิที่มีเงื่อนไขเริ่มต้นเงื่อนไขเป็นเงื่อนไขบังคับก่อน นิติกรรม นั้นย่อมเป็นผลต่อเมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จแล้ว" สิทธิที่มีเงื่อนไขนั้นไม่น่าจะมีปัญหาว่าโอนได้หรือไม่ ได้ เพราะต้องถือว่าสิทธินั้นได้เกิดขึ้นมาแล้วโดยสมบูรณ์ หากแต่ผู้รับประโยชน์ไม่อาจทวงถาม ให้ธนาคารจ่ายเงินก่อนถึงเวลากำหนดเท่านั้น

ส่วนในกรณีของสิทธิที่มีเงื่อนไขนั้น แม้ทบทวนคดีในเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้อง จะไม่ได้กล่าวถึงเลขที่ตาม แต่ ป.พ.พ. มาตรา 147 ก็ได้บัญญัติไว้ว่า "ในระหว่างที่เงื่อนไขยังมิได้ สำเร็จนั้น สิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ของคู่กรณีมีอย่างไร จะจำหน่าย จะรับมรดก จะจัดการ ป้องกัน รักษา หรือจะทำประกันไว้ประการใดตามกฎหมายก็ย่อมทำได้" ดังนั้นจะเห็นได้ว่า มาตรา 147 นี้ได้บัญญัติรับรองการโอนสิทธิที่มีเงื่อนไข

ศาลฎีกาได้ตัดสินไว้ในคดีต่าง ๆ ว่า สิทธิที่มีเงื่อนไขหรือเงื่อนไขนั้นย่อมโอนกันได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5/2474 สัญญาที่มีเงื่อนไขอยู่นั้น แม้จะอยู่ในระหว่างที่เงื่อนไขยังไม่สำเร็จก็ยังสามารถโอนกันได้ตามกฎหมายตามประมวลแห่งมาตรา 147

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 891/2476 หนี้ที่มีเงื่อนไขเริ่มต้นกำหนดไว้เป็นหนี้ที่มีสิทธิเรียกร้องเกิดขึ้นแล้ว และโอนกันได้ เมื่อการโอนได้ทำถูกต้องตามกฎหมายถือว่า การโอนสำเร็จ เด็ดขาดแต่วันโอน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1893/2512 การโอนสิทธิเรียกร้องซึ่งมีเงื่อนไข หรือ เงื่อนไขเวลานั้น ย่อมโอนกันได้หาต้องห้ามตามกฎหมายไม่ เพราะสิทธิที่โอนมีอยู่อย่างไร เท่าใด ผู้รับโอนก็รับโอนไปเพียงนั้นเท่านั้น

นอกจากนี้ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2085/2524 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1974/2525 ซึ่ง เป็นเรื่องการโอนสิทธิการรับเงินค่าจ้างเหมาที่ชำระเป็นงวด ๆ ตามกำหนดเวลา หรือ ตาม ผลงาน แสดงให้เห็นว่าศาลฎีกายอมรับว่าการโอนสิทธิเรียกร้องที่มีเงื่อนไขเริ่มต้นหรือเงื่อนไข บังคับก่อนสามารถโอนให้กันได้ ประกอบกับนิตินิติศาสตร์ของไทยต่างก็มีความเห็นในทำนองเดียวกับศาลฎีกาว่าสิทธิเรียกร้องที่มีเงื่อนไขหรือเงื่อนไขยอมโอนได้¹⁰

¹⁰ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 6, แก้ไขเพิ่มเติมโดย จิตติ ดิงศภัทย์ และคาราพร ภิระนันท์ (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วน จำกัด สำนักพิมพ์ประกายพรึก,

ดังนั้น สิทธิที่จะได้รับเงินตามเช็คหรือออปเครดิตไม่ว่าก่อนการยื่นเอกสารต่อธนาคารหรือภายหลังการยื่นเอกสารต่อธนาคารย่อมโอนให้กันได้ตาม ป.พ.พ.

5.1.2 ข้อกำหนดห้ามโอน

ปัญหาแรกที่สมควรพิจารณา ก็คือ การที่ธนาคารผู้เปิดเครดิตกำหนดไว้ในเครดิตว่า nontransferable เพื่อมิให้มีการโอนเช็คหรือออปเครดิตนั้น จะมีผลห้ามผู้รับประโยชน์จากการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเช็คหรือไม่ ในปัญหานี้ต้องพิจารณาจากถ้อยคำของตัวบทมาตรา 55 ของ U.C.P. ที่บัญญัติว่า "ข้อเท็จจริงที่ว่าเครดิตไม่ได้ระบุไว้ว่าโอนได้ (transferable) นั้นจะไม่กระทบถึงสิทธิของผู้รับประโยชน์ ที่จะโอนจำนวนเงินตามเครดิตที่เขาอาจจะได้รับตามกฎหมายภายใน" ดังนั้น มาตรา 55 ย่อมแสดงให้เห็นว่าการพิจารณาเรื่องการโอนเช็คหรือออปเครดิตและการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเช็คต้องพิจารณาแยกต่างหากจากกัน การพิจารณาว่าผู้รับประโยชน์จะโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเช็คได้หรือไม่ จึงต้องพิจารณาตามกฎหมายภายในเท่านั้นไม่ต้องคำนึงถึงการระบุห้ามโอนเครดิตแต่อย่างใด ดังนั้น การที่ธนาคารผู้เปิดเครดิตกำหนดไว้ในเครดิตห้ามมิให้มีการโอนเครดิตนั้น จึงต้องถือว่าไม่มีผลเป็นการห้ามการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเช็คของผู้รับประโยชน์ที่มีอยู่ตามกฎหมายภายใน

ปัญหาต่อไปที่สมควรพิจารณาก็คือ การที่ผู้ขอเปิดเครดิตหรือธนาคารผู้เปิดเครดิตระบุไว้ในเครดิตว่าห้ามโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเช็คเช่นนี้ ข้อห้ามจะมีผลในทางกฎหมายหรือไม่

หลักกฎหมายแห่งของเยอรมันรับรองว่า ถ้าผู้ผลิตกลางที่จะห้ามมิให้มีการโอนสิทธิกันไว้ สิทธินั้นก็ย่อมโอนไม่ได้²⁰ ในทำนองเดียวกันกับหลักกฎหมายของอังกฤษที่ถือว่าถ้าธนาคารกำหนด

¹⁰ (Cont.) 2531), หน้า 160. ; โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้บทเบ็ดเสร็จทั่วไป (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหมิตรออฟเซต. 2533) หน้า 369. ; เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว., ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2, หน้า 942.

²⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (B G B) มาตรา 393 บัญญัติไว้ว่า "สิทธิเรียกร้องไม่สามารถโอนได้ ถ้าการชำระหนี้ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่บุคคลอื่นนอกจากเจ้าหนี้เดิม นอกจากจะเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์แห่งหนี้ หรือ ถ้ามีข้อตกลงกับลูกหนี้มิให้มีการโอน"

ไว้ในเครดิตว่าห้ามโอนสิทธิที่จะรับเงินตามเครดิตไว้แล้ว ผู้รับประโยชน์ก็จะโอนสิทธิเช่นนั้นให้บุคคลภายนอกไม่ได้²¹ แต่ใน U.C.C. มาตรา 5-116 (2) ของอเมริกา กลับบัญญัติไว้ในทางตรงกันข้ามว่า แม้เครดิตจะระบุไว้ในเฉพาะว่าห้ามโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต หรือห้ามโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิต ผู้รับประโยชน์ก็ยังมีสิทธิที่จะโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตได้เสมอ

สำหรับประเทศไทยนั้น ป.พ.พ. มาตรา 303 วรรคสอง ได้บัญญัติไว้ว่า "ความที่กล่าวมานั้นย่อมไม่ใช่บังคับหากคู่กรณีได้แสดงเจตนาเป็นอย่างอื่น การแสดงเจตนาเช่นว่านี้ท่านห้ามมิให้ยกเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต" ดังนั้น ตามหลักกฎหมายไทย สิทธิเรียกร้องโดยทั่วไปย่อมโอนให้กันได้ แต่ถ้าคู่กรณีได้กำหนดไว้ว่าโอนไม่ได้ กฎหมายก็ย่อมรับและบังคับตามข้อกำหนดห้ามโอนนั้น ซึ่งเหมือนกับหลักกฎหมายของเยอรมันและอังกฤษดังกล่าวข้างต้นด้วยเหตุนี้ การที่ธนาคารผู้เปิดเครดิตระบุไว้ในเครดิตว่าห้ามโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิต ข้อกำหนดห้ามโอนนั้นย่อมใช้บังคับได้ อย่างไรก็ตาม ป.พ.พ. มาตรา 303 วรรคสอง ได้ให้ความคุ้มครองบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตมากกว่าคู่กรณีเดิม ดังนั้นถ้าผู้รับประโยชน์โอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตให้แก่บุคคลภายนอกโดยฝ่าฝืนข้อกำหนดห้ามโอนที่ระบุไว้ในเครดิต แต่บุคคลภายนอกไม่รู้ถึงข้อกำหนดห้ามโอนเช่นนั้น ธนาคารผู้เปิดเครดิตจะปฏิเสธไม่จ่ายเงินให้แก่บุคคลภายนอกโดยอ้างข้อกำหนดห้ามโอนนั้นไม่ได้

5.1.3 การโอนเพียงบางส่วน

ปัญหาที่สมควรพิจารณาในหัวข้อนี้คือ ผู้รับประโยชน์จะโอนจำนวนเงินตามเครดิตเพียงบางส่วนได้หรือไม่

20 (cont.) "A claim is not assignable if the performance cannot be effected in favour of any person other than the original creditor without alteration of its substance, or if assignment is excluded by agreement with the debtor."

²¹Gutteridge and Megrah, The Law of Bankers's Commercial Credits, p. 109. : Maurice Megrah, "Risk Aspects of the Irrevocable Documentary Credits", Arizona Law Review 24 (1982) : 264. ; R.M. Goode, Commercial Law (London : Penguin Books , 1982), p. 688. ; Guest, Anson's Law of Contract, p. 402.

ตามหลักกฎหมายของอังกฤษ The Law of Property Act, 1925 มาตรา 136 บังคับให้การโอนสิทธิเรียกร้องต้องเป็นการโอนโดยสมบูรณ์ (absolute) กล่าวคือจะโอนในลักษณะเพื่อเป็นหลักประกันหรือโอนเพียงบางส่วนไม่ได้ ดังนั้น ผู้รับประโยชน์จึงไม่อาจโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตเพียงบางส่วนให้แก่บุคคลภายนอกตามมาตรา 136 นี้

แต่อย่างไรก็ตาม หลัก Equity อนุญาตให้มีการโอนเพียงบางส่วนได้ แต่ผู้รับโอนจะฟ้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ในนามตนเองไม่ได้ และเจ้าหนี้ผู้โอนก็จะฟ้องให้ลูกหนี้เพื่อเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ส่วนที่เหลืออยู่จากการโอนก็ไม่ได้เช่นกัน แต่ผู้โอนและผู้รับโอนจะต้องร่วมกันฟ้องลูกหนี้เพื่อเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ทั้งหมดที่มีอยู่ เหตุที่หลัก Equity บังคับให้ผู้โอนและผู้รับโอนต้องฟ้องลูกหนี้ร่วมกันก็เพื่อมิให้เป็นการเพิ่มภาระแก่ลูกหนี้ที่จะต้องต่อสู้คดีในหลาย ๆ คดีต่างศาลกันทั้ง ๆ ที่เป็นมูลหนี้เดียวกัน²² ดังนั้น ถ้าผู้รับประโยชน์โอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตให้แก่บุคคลภายนอกเป็นจำนวนเงิน 50,000 บาท และเก็บจำนวนเงินอีก 30,000 บาท ไว้เป็นส่วนของผู้รับประโยชน์เอง ถ้าธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ผู้รับประโยชน์และบุคคลภายนอกจึงต้องร่วมกันฟ้องให้ธนาคารจ่ายเงิน 80,000 บาท จะแยกกันฟ้องเป็นคนละคดีไม่ได้ หลักกฎหมายของอเมริกาในเรื่องการโอนบางส่วนนี้คล้ายคลึงกับของอังกฤษ²³

ตามหลักกฎหมายไทยยังมีปัญหาอยู่ว่า เจ้าหนี้โอนสิทธิเรียกร้องเพียงบางส่วนให้แก่บุคคลภายนอกได้หรือไม่ ทั้งนี้ ไม่ปรากฏว่า ป.พ.พ. ได้บัญญัติบังคับให้ต้องโอนสิทธิเรียกร้องทั้งหมด หรือบัญญัติห้ามการโอนสิทธิเรียกร้องเพียงบางส่วนแต่อย่างใด

ข้อขัดข้องที่แสดงให้เห็นว่าการโอนสิทธิเรียกร้องเพียงบางส่วนไม่อาจทำได้ ตาม ป.พ.พ. ก็คือ

ประการแรก หากสิทธิเรียกร้องที่มีอยู่ก่อนโอนแบ่งไปนั้นไม่มีสิทธิ จำนอง จำน่า หรือค้ำประกันเป็นประกันอยู่ด้วย เมื่อมีการโอนสิทธิเรียกร้องออกไปเป็นส่วน ๆ แล้ว สิทธิอันเป็นประกันเหล่านั้นจะครอบคลุมไปถึงสิทธิเรียกร้องที่ถูกแบ่งโอนไปนั้นทุกส่วนได้อย่างไร มาตรา 305 ในเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องตาม ป.พ.พ. ก็ได้บัญญัติครอบคลุมไปถึงการโอนสิทธิเรียกร้อง

²² Guest, Anson's Law of Contract, pp. 392-396.

²³ Samuel Williston, A Treatise on the Law of Contracts Vol.3, 3rd ed (New York : Baker, Voorhis & Co., Inc., 1960) pp. 299-316.

เพียงบางส่วนด้วย²⁴

ประการที่สอง หากมีการโอนสิทธิเรียกร้องเพียงบางส่วนให้แก่ผู้รับประโยชน์คนเดียวหรือหลายคน เมื่อผู้โอนและผู้รับโอนทั้งหลายพึงคดีต่อศาลเพื่อบังคับตามสิทธิเรียกร้องจะทำให้เกิดเป็นคดีหลายเรื่อง และหลายศาล อันเป็นปัญหาเดียวกับที่ หลักกฎหมายอังกฤษเกรงว่าจะเกิดขึ้นคือ ลูกหนี้จะต้องคอยแก้คดีของตนในศาลต่างกันด้วยข้อต่อสู้เดียวกัน อันจะเป็นภาระแก่ลูกหนี้อย่างมาก

ในเรื่องนี้ อาจารย์เสนีย์ ปราโมช ได้ให้ความเห็นไว้ว่า เมื่อการโอนบางส่วนไม่ขัดต่อสภาพแห่งหนี้และไม่เป็นการอันขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างใดแล้ว การโอนสิทธิเรียกร้องเพียงบางส่วนจึงควรกระทำได้โดยนัยแห่งมาตรา 114 ข้อหากอยู่ที่ว่าถ้าเป็นหนี้มีประกันจะจัดสรรแบ่งส่วนกันตาม มาตรา 305 ได้อย่างไร กฎหมายของเรามิได้บัญญัติไว้ชัด แต่ก็คงไม่เหลือวิสัยที่จะบังคับให้เป็นไปได้โดยแบ่งส่วนบังคับเอาแก่ประกันเหล่านั้นได้ตามส่วนที่โอนไป ยิ่งถ้าตกลงกันไว้ชัดแจ้งก็จะหมดปัญหา ในมาตรา 142 (5)²⁵ กล่าวถึงการโอนสิทธิบางส่วนเป็นทำนองรับรองว่า การโอนสิทธิบางส่วนมีผลได้ตามกฎหมาย จึงน่าจะคิดว่าถ้าสภาพแห่งหนี้เปิดช่องให้ทำได้ ก็ย่อมโอนสิทธิกันบางส่วนได้²⁶

นอกจากนี้ ยังมีผู้ให้ความเห็นในเรื่องนี้ไว้อีกว่า การโอนสิทธิเรียกร้องเพียงบางส่วนย่อมทำได้เพราะไม่มีกฎหมายห้ามไว้ และไม่ต้องห้ามตามแบบของนิติกรรม ส่วนในเรื่องจะเป็นภาระแก่ลูกหนี้มากหรือนั้นก็คงไม่เป็นปัญหาเท่าใดเพราะจุดประสงค์ของการโอนเพื่อให้ผู้รับโอนทุกคนได้รับชำระหนี้ ลูกหนี้หนี้ชำระหนี้เพียงจำนวนเท่าเดิม แต่แบ่งเป็นหลายส่วนเท่านั้น หากลูกหนี้ชำระหนี้ไม่มปัญหาอะไรแต่ถ้าไม่ชำระ ลูกหนี้ก็ต้องทราบอยู่แล้วว่าผู้รับโอนมีสิทธิเรียกร้องหลายคนและบุคคลเหล่านั้นมีสิทธิบังคับตามสิทธิเรียกร้องของเขาได้ เพราะผู้รับโอนต้องบอกกล่าว

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

²⁴ ป.พ.พ. มาตรา 305 บัญญัติไว้ว่า "เมื่อโอนสิทธิเรียกร้องไป สิทธิจำนองหรือจำนำที่มีอยู่เกี่ยวพันกับสิทธิเรียกร้องนั้นก็ สิทธิอันเกิดแต่การค้ำประกันที่ให้ไว้ เพื่อสิทธิเรียกร้องนั้นก็ย่อมตกไปได้แก่ผู้รับโอนด้วย"

²⁵ ป.พ.พ. มาตรา 142 (5) เป็นบทบัญญัติที่ให้ถือว่าการโอนสิทธิ อันเกิดแต่โมฆะกรรมเพียงบางส่วน เป็นการให้สัตยาบัน

²⁶ เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว., ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2, หน้า 981.

การโอนให้ลูกหนี้ทราบ เมื่อลูกหนี้ทราบอยู่แล้วยังยื่นไม่ยอมชำระหนี้ ก็เท่ากับผูกพันตัวเองที่จะเข้ารับภาระอันยุ่งยากเองและแม้จะมีการฟ้องร้องเป็นหลายคดีในศาลเดียวกันหรือต่างศาลกัน เมื่อคู่ความทั้งหมดหรือแต่บางฝ่ายเป็นคู่ความรายเดียวกัน และการพิจารณาคดีเหล่านั้นรวมกัน จะเป็นการสะดวก ศาลก็มีอำนาจที่จะสั่งให้พิจารณาคดีเหล่านั้นรวมกัน หรือลูกหนี้อาจร้องขอให้รวมการพิจารณาเพื่อจะได้สะดวกแก่ศาลในการพิจารณา และสะดวกแก่ตนในการต่อสู้คดีด้วย ดังนั้น การโอนสิทธิเรียกร้องเพียงบางส่วนจึงควรทำได้²⁷

แต่ผู้เขียนมีความเห็นว่า การโอนสิทธิเรียกร้องเพียงบางส่วนไม่ควรทำได้ตามระบบกฎหมายไทย จริงอยู่ที่การโอนหลักประกันตามมาตรา 305 อาจจะมีบังคับได้ด้วยการแบ่งโอนหลักประกันไปตามส่วนของสิทธิเรียกร้องที่โอนไป แต่ปัญหาที่ว่าจะเป็นการเพิ่มภาระแก่ลูกหนี้ในการต่อสู้คดีในหลาย ๆ ศาลที่ผู้รับโอนต่างรายกันได้ยื่นฟ้อง แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยจะยอมให้คู่ความร้องขอให้ศาลรวมการพิจารณาคดีได้ก็ตาม แต่การบรรเทาภาระในการสู้คดีของลูกหนี้เช่นนี้จะเกิดผลได้ก็ต่อเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่า มีคดีของผู้รับโอนทุกรายอยู่ที่ศาลชั้นต้นแล้วถ้าผู้รับโอนรายหนึ่งฟ้อง แต่อีกรายหนึ่งยังไม่ฟ้องหรือฟ้องแล้วแต่คดีอยู่ในศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเช่นการขอให้รวมการพิจารณาคดีก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ ภาระในการสู้คดีของลูกหนี้จึงยังมีอยู่ นอกจากนี้ การฟ้องคดีต่างศาลกันอาจให้ผลแห่งคดีที่แตกต่างกันได้ด้วย กล่าวคือ คดีที่ผู้รับโอนรายหนึ่งผิด ลูกหนี้ได้รับผิดและศาลได้ตัดสินให้ลูกหนี้แพ้คดี แต่ในอีกคดีหนึ่งที่ผู้รับโอนอีกรายหนึ่งฟ้องคดี ศาลอาจตัดสินให้ลูกหนี้ชนะคดีก็ได้ กฎหมายไม่ควรเปิดโอกาสให้เกิดมีผลแห่งการตัดสินที่แตกต่างกันทั้ง ๆ ที่เป็นมูลหนี้เดียวกัน การโอนสิทธิเรียกร้องเพียงบางส่วนตามกฎหมายไทยจึงไม่อาจทำได้ ตราบใดที่ระบบกฎหมายไทยยังไม่ได้บังคับให้ผู้โอน และผู้รับโอนต้องยื่นฟ้องต่อลูกหนี้เป็นคดีเดียวกันเท่านั้น หลักกฎหมายของอังกฤษยอมให้มีการโอนสิทธิเพียงบางส่วนได้ ก็เพราะได้วางหลักเกณฑ์ในด้านวิธีพิจารณาความไว้ด้วยว่าผู้โอน และผู้รับโอนต้องฟ้องคดีร่วมกัน

นอกจากนี้ เหตุผลที่อ้างว่าเมื่อลูกหนี้รู้อยู่แล้วว่ามีผู้รับโอนหลายคน แล้วยังปฏิเสธไม่จ่ายเงินให้แก่ผู้รับโอนนั้น ลูกหนี้อาจมีเหตุอันสมควรก็ได้ เช่น ลูกหนี้ได้ปฏิเสธเพราะได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้แล้วก่อนที่จะมีการโอน หรือหนี้ที่มียุ้งนั้นตกเป็นโมฆะ ดังนั้น จะถือว่าลูกหนี้ยอมผูกพันตนเองที่จะเข้ารับภาระอันยุ่งยากในการต่อสู้คดีได้อย่างไร การโอนเพียงบางส่วนซึ่งจะมีผลทำให้

²⁷ ไกวัล ชุ่มวิณะ, "ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการโอนสิทธิเรียกร้อง," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), หน้า 139-140.

ลูกหนี้มีภาระยุ่งยากในการต่อสู้คดีโดยปราศจากความยินยอมของลูกหนี้จึงไม่อาจทำได้ ความยินยอมของลูกหนี้จึงควรเป็นองค์ประกอบอันหนึ่งที่จะทำให้เจ้าหนี้โอนสิทธิเรียกร้องเพียงบางส่วนได้ ด้วยเหตุนี้ การโอนสิทธิเรียกร้องเพียงบางส่วนแม้จะไม่มีกฎหมายห้ามไว้โดยชัดแจ้ง แต่ก็อาจจะพอถือได้ว่าเป็นการขัดกับสภาพแห่งหนี้

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่า ผู้รับประโยชน์ไม่อาจโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตเพียงบางส่วนตามหลักในระบบกฎหมายไทย เว้นแต่ธนาคารผู้เปิดเครดิต ซึ่งเป็นลูกหนี้แห่งสิทธิเรียกร้องนั้นจะได้ยินยอมต่อการโอนเพียงบางส่วนนั้น ซึ่งถือได้ว่าธนาคารได้ยินยอมที่จะยอมผูกพันตนเองเข้ารับการระงับยุ่งยากในการต่อสู้คดีที่อาจมีขึ้น

5.1.4 แบบของการโอน

กฎหมายภายในของแต่ละประเทศจะกำหนดแบบของการโอนสิทธิเรียกร้องไว้แตกต่างกัน

ในกฎหมายแพ่งเยอรมัน ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องแบบของการโอนไว้ในมาตรา 403 ซึ่งวางหลักให้ผู้โอนต้องจัดทำเอกสารการโอน ซึ่งได้มีการรับรองของรัฐ (a publicly certified instrument of assignment) เพื่อประโยชน์ของผู้รับโอน โดยผู้รับโอนเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายและเงินตรองและมาตรา 410 กล่าวถึงความผูกพันของลูกหนี้ในการชำระหนี้แก่ผู้รับโอนเฉพาะกรณีที่มีหลักฐานการโอนเป็นหนังสือซึ่งผู้โอนทำขึ้น หนังสือบอกกล่าว หรือหนังสือเตือนของผู้รับโอนก็ไม่มีผล หากไม่มีการทำหลักฐานการโอนเป็นหนังสือของผู้โอนลูกหนี้อาจกล่าวอ้างเหตุไม่สมบูรณ์ขึ้นได้ แต่มาตรานี้ไม่ใช้กับกรณีผู้โอนบอกกล่าว เป็นหนังสือไปยังลูกหนี้ แต่ในกฎหมายแพ่งเยอรมันไม่ได้แบ่งแยกเรื่องแบบการโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้อันพึงต้องชำระโดยเฉพาะเจาะจงหรือในหนี้อันพึงต้องชำระตามเขาสิ่งดั่งเช่นกฎหมายแพ่งของไทยและของญี่ปุ่น แต่ก็มีหลักในการทำเป็นหนังสือและการบอกกล่าวแก่ลูกหนี้เช่นเดียวกัน เพียงแต่ใช้วิธีที่ต่างกัน

ในกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มีบทบัญญัติเรื่องแบบการโอนไว้เช่นกันกล่าวคือ มาตรา 1690 วางหลักว่า ผู้รับโอนจะเข้าถือสิทธิที่ได้โอนมาซึ่งเขาโดยทางเลือก 2 ทาง คือ โดยเอกสารที่แสดงการโอนสำหรับลูกหนี้กรณีหนึ่ง หรือโดยความยินยอมของลูกหนี้ซึ่งทำเป็นหนังสือหรือความยินยอมโดยการชำระหนี้แก่ผู้รับโอนบางส่วนอีกกรณีหนึ่ง เอกสารที่แสดงการโอนสิทธินั้นมีใช้เป็นเพียงหนังสือ หรือคำบอกกล่าว แต่เป็นเอกสารของทางราชการ และมีผลใช้บังคับบุคคลภายนอกได้ ในมาตรา 1670 ได้ยอมรับอนุญาตเอกสารแสดงการโอนด้วยวาจา แต่สิทธินั้นต้องเป็นสิทธิที่แน่นอน แต่สำหรับการโอนสิทธิเรียกร้องโดยการทำหนี้ต้องทำเป็นหนังสืออย่างเดียวกัน

ในหลักกฎหมายแพ่งของอังกฤษนั้น การโอนสิทธิเรียกร้องทำได้ 2 ทาง คือ การโอน
 มาตรา 316 ของ The Law of Property Act, 1925 การโอนเช่นนี้ต้องเป็นการโอนที่
 สมบูรณ์ (absolute) กล่าวคือจะโอนสิทธิเรียกร้อง (chose in actions) แต่เพียงบางส่วน
 หรือโดยมีเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ มาตรา 316 กำหนดให้การโอนดังกล่าวต้องทำเป็น
 หนังสือลงลายมือชื่อของผู้โอน และต้องมีหนังสือบอกกล่าวการโอนให้ลูกหนี้ทราบ

การโอนอีกวิธีหนึ่งคือการโอนตามหลัก Equity ซึ่งอาจเป็นการโอนสิทธิเรียกร้อง
 เพียงบางส่วนก็ได้ การโอนตามหลัก Equity นี้ไม่มีแบบของการโอนแต่อย่างใด ดังนั้นโดย
 หลักแล้วจึงอาจโอนด้วยวาจาก็ได้ และไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวการโอนให้ลูกหนี้ทราบก็ได้ อย่างไรก็ตาม
 ตาม การแจ้งให้ลูกหนี้ทราบเป็นหนังสือเป็นสิ่งที่ควรกระทำ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้คือ (1)
 การโอนจะมีผลผูกพันลูกหนี้ต่อเมื่อลูกหนี้ได้รับแจ้งถึงการโอนแล้ว ถ้าก่อนโอนมีการแจ้งให้ลูกหนี้
 ทราบ ลูกหนี้ได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้คนเดิมแล้วลูกหนี้ย่อมหลุดพ้นจากหนี้ (2) การแจ้งให้ลูกหนี้
 ทราบจะมีผล ทำให้ผู้รับโอนที่ได้รับแจ้งคนนั้นมีสิทธิดีกว่าผู้รับโอนคนอื่นที่แจ้งการโอนให้ลูกหนี้ทราบ
 ภายหลัง (3) การแจ้งให้ลูกหนี้ทราบจะทำให้ลูกหนี้ไม่อาจยกข้อต่อสู้ที่มีต่อเจ้าหนี้เดิมที่เกิดขึ้น
 ภายหลังการแจ้งดังกล่าวขึ้นต่อสู้ผู้รับโอนนั้นได้ (4) การที่เจ้าหนี้ผู้โอนตกเป็นผู้ล้มละลายภายหลัง
 ที่ผู้โอนได้แจ้งการโอนให้ลูกหนี้ทราบแล้ว สิทธิเรียกร้องนั้นจะโอนมายังผู้รับโอนแล้ว และไม่ตก
 เป็นทรัพย์สินในกองล้มละลาย²⁸

ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกา U.C.C. ได้กำหนดแบบของการโอนสิทธิที่จะได้รับเงิน
 ตามเครดิตไว้ในมาตรา 5-116 (2) ซึ่งบัญญัติว่า

"(a) การโอนจะไม่มีผลบังคับจนกว่าเลตเตอร์ออฟเครดิตหรือหนังสือแจ้งการเปิด
 เครดิตได้ถูกส่งมอบให้แก่ผู้รับโอน...

(b) ธนาคารผู้เปิดเครดิตอาจจ่ายเงินตามตั๋วแลกเงินหรือตามคำสั่งให้จ่ายเงินตาม
 เครดิตได้จนกว่าจะได้รับหนังสือแจ้งการโอนของผู้รับประโยชน์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเครดิตที่เกี่ยวข้อง
 กับการโอน และมีคำร้องขอให้จ่ายเงินแก่ผู้รับโอน และ

(c) ภายหลังที่ธนาคารผู้เปิดเครดิตได้รับหนังสือแจ้งการโอนแล้ว ธนาคารก็อาจ
 ปฏิเสธที่จะรับรองตั๋วแลกเงินหรือจ่ายเงินให้แก่ผู้มีสิทธิได้รับได้ จนกว่าเลตเตอร์ออฟเครดิต

²⁸ Guest, Anson's Law of Contract, p. 397.

หรือหนังสือแจ้งการเปิดเครดิตได้ถูกแสดงแก่ธนาคารผู้เปิดเครดิต"²⁰

ตามมาตรา 5-116 (2) ของ U.C.C. นี้ ผู้รับประโยชน์จะต้องนำเลตเตอร์ออฟเครดิต หรือหนังสือแจ้งการเปิดเครดิตที่เขามีอยู่ส่งมอบให้แก่ผู้รับโอนด้วย จึงจะทำให้การโอนนั้นมีผลบังคับได้ ถ้าไม่มีการส่งมอบผู้รับโอนก็จะฟ้องร้องให้ธนาคารผู้เปิดเครดิตชำระหนี้ให้แก้ต้นไม่ได้ จุดมุ่งหมายของการบัญญัติบังคับให้มีการส่งมอบเลตเตอร์ออฟเครดิต หรือหนังสือแจ้งการเปิดเครดิตนี้ ก็เพื่อป้องกันมิให้ผู้รับประโยชน์โอนจำนวนเงินตามเครดิตให้แก่ผู้อื่นอีกครั้งหนึ่ง U.C.C. ยังบังคับให้ผู้รับประโยชน์เป็นผู้แจ้งการโอนให้ลูกหนี้ทราบเป็นหนังสือด้วย หนังสือแจ้งการโอนนี้ จะต้องระบุว่าเป็นการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตฉบับไหน และต้องมีคำร้องขอให้ธนาคารจ่ายเงินให้ผู้รับโอน ซึ่งจะทำให้ธนาคารทราบได้ว่าใครเป็นผู้รับโอน แต่ในการขอรับเงินตามเครดิต ผู้รับโอนก็ต้องมีเลตเตอร์ออฟเครดิต หรือหนังสือแจ้งการโอนเครดิต ซึ่งได้รับมอบมาจากผู้รับประโยชน์ไปแสดงต่อธนาคารผู้เปิดเครดิตด้วย มิฉะนั้น ธนาคารผู้เปิดเครดิตเครดิตอาจปฏิเสธไม่จ่ายเงินให้ได้ หลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 5-116 (2) นี้ค่อนข้างจะรัดกุมกว่ากฎหมายภายในของประเทศอื่น ๆ เพราะสามารถป้องกันมิให้ผู้รับประโยชน์ฉ้อฉลทำการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตให้แก่บุคคลอื่นหลาย ๆ ทอด

ในประเทศไทย ป.พ.พ. ได้กำหนดแบบของการโอนสิทธิเรียกร้องไว้ในมาตรา 306 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

²⁰U.C.C. Section 5-116 (2)

"(a) the assignment is ineffective until the letter of credit or advice of credit is delivered to the assignee...

(b) the issuer may honor drafts or demands for payment drawn under the credit until it receives a notification of the assignment signed by the beneficiary with reasonably identifies the credit involved in the assignment and contains a request to pay the assignee; and

(c) after what reasonably appears to be such a notification has been received the issuer may without dishonor refuse to accept or pay even to a person otherwise entitled to honor until the letter of credit or advice of credit is exhibited to the issuer.

"การโอนหนี้จะพึงต้องชำระแก่เจ้าหนี้คนหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงนั้น ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือ ท่านว่าไม่สมบูรณ์ อนึ่งการโอนหนี้ที่ท่านว่าจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกได้ แต่เมื่อได้บอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้ หรือลูกหนี้จะได้ยินยอมด้วยในการโอนนั้น คำบอกกล่าวหรือความยินยอมเช่นว่าท่านว่าต้องทำเป็นหนังสือ ถ้าหากลูกหนี้ทำให้พอแก่ใจผู้โอนด้วยการใช้เงิน หรือด้วยประการอื่นเสีย แต่ก่อนได้รับบอกกล่าว หรือก่อนได้ตกลงให้โอนไซ้ ลูกหนี้นั้นก็เป็นอย่างหลุดพ้นจากหนี้

ตามมาตรา 306 นี้ แบบของการโอนต้องแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ (1) หนังสือโอนสิทธิเรียกร้อง (2) หนังสือบอกกล่าวถึงลูกหนี้หรือความยินยอมเป็นหนังสือของลูกหนี้

(1) หนังสือโอนสิทธิเรียกร้อง

ป.พ.พ. มาตรา 306 บังคับให้การโอนสิทธิเรียกร้องต้องทำเป็นหนังสือ มิฉะนั้นไม่สมบูรณ์คือ ตกเป็นโมฆะตามมาตรา 115 นั้นเอง กล่าวคือ ไม่มีคู่กรณีฝ่ายใดกล่าวอ้างได้ไม่ว่าจะเป็นผู้โอน ผู้รับโอน ลูกหนี้ หรือบุคคลภายนอก³⁰

ลักษณะของหนังสือโอนสิทธิเรียกร้องระหว่างผู้โอนและผู้รับโอนนั้น กฎหมายไม่ได้กำหนดไว้ว่าจะต้องมีข้อความอะไรบ้าง แต่เป็นที่เข้าใจกันได้ว่าต้องมีข้อความแสดงเจตนาการโอนสิทธิเรียกร้องระหว่างใครซึ่งเป็นผู้โอนกับใครซึ่งเป็นผู้รับโอนและรายละเอียดเกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องนั้น รวมทั้งวันโอนสิทธิเรียกร้อง

ปัญหาที่ต้องพิจารณาก็คือ หนังสือโอนสิทธิเรียกร้องจะเป็นการแสดงเจตนาของผู้โอนฝ่ายเดียวคือ ผู้โอนเท่านั้นที่ลงลายมือชื่อในหนังสือจะเพียงพอหรือไม่ ส่วนผู้รับโอนเพียงแต่แสดงเจตนาเข้าถือสิทธิอย่างเดี๋ยวจะมีผลให้การโอนสิทธิเรียกร้องนั้นสมบูรณ์หรือไม่

ในเรื่องนี้ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยไว้หลายเรื่องด้วยกัน กล่าวคือ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1893/2512 การโอนสิทธิเรียกร้องนั้น เพียงทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้โอนฝ่ายเดียวก็สมบูรณ์ หากจำต้องลงลายมือชื่อผู้รับโอนด้วยไม่

³⁰ โสภณ รัตนกร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้บทเบ็ดเสร็จทั่วไป, หน้า 377-388.; เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว., ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรม และหนี้ เล่ม 2, หน้า 948. และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2331/2522

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1947-1950/2524 การโอนสิทธิเรียกร้องของจำเลยผู้ฝากเงิน ให้แก่บุคคลอื่นในลักษณะการโอนหนี้อันพึงต้องชำระแก่เจ้าหนี้ โดยเฉพาะเจาะจง ต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 306 กล่าวคือ ต้องทำเป็นหนังสือโอนหนี้ ลงลายมือชื่อจำเลยผู้โอน มิฉะนั้นไม่สมบูรณ์

ดังนี้ แสดงว่า ศาลฎีกาได้ตีความคำว่าหนังสือโอนสิทธิเรียกร้องตามมาตรา 306 ว่า หมายถึง หนังสือลงลายมือชื่อของผู้โอนฝ่ายเดียวก็เพียงพอ

อย่างไรก็ตาม นักนิติศาสตร์ยังมีความเห็นที่แตกแยกกันอยู่ในเรื่องนี้

ท่านอาจารย์จิติ ตังศภัทย์ ได้ให้ความเห็นในเรื่องนี้ไว้ในหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 985/2524 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1947-1950/2524 ดังนี้คือ "วิเคราะห์แบบของการโอนสิทธิเรียกร้องตามมาตรา 306 คือโอนสิทธิเป็นนิติกรรม 2 ฝ่ายคือ มีผู้โอนกับผู้รับโอน แสดงเจตนา 2 ฝ่าย แสดงเจตนาออกมาเป็นหนังสือ ซึ่งตามมาตรา 9 ต้องลงลายมือชื่อของผู้ทำหนังสือ คือ ทั้งผู้โอน และผู้รับโอนมิใช่มีแต่ลายมือชื่อผู้โอนฝ่ายเดียว"

และได้มีผู้ให้ความเห็นท้ายหมายเหตุของท่านอาจารย์จิติ ข้างต้น ใช้หัวข้อว่า "นานาวิพากษ์" โดย "सानติ" ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า "การโอนสิทธิเรียกร้องในลักษณะการโอนหนี้อันจะพึงชำระแก่เจ้าหนี้โดยเฉพาเจาะจงนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 306 บัญญัติว่า ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือยินยอมไม่สมบูรณ์ ก่อนหน้าคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ ศาลฎีกาได้เคยวินิจฉัยเป็นแบบอย่างไว้แล้ว ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1893/2512 ว่าการโอนหนี้ตามมาตรา 306 ทำหนังสือโอนลงชื่อผู้โอนฝ่ายเดียวก็สมบูรณ์ จริงอยู่ การโอนหนี้ไม่ใช่นิติกรรมฝ่ายเดียว โดยต้องมีผู้โอนและผู้รับโอนเป็นสัญญาระหว่างผู้โอนกับผู้รับโอน แต่การแสดงเจตนาเสนอสนอง ต้องตรงกันจนเกิดเป็นสัญญานั้น กฎหมายมิได้บังคับผู้แสดงเจตนาจะต้องลงลายมือชื่อด้วยกันทั้งสองฝ่ายเสมอไป หนังสือโอนหนี้เป็นแบบของนิติกรรม มิใช่องค์ประกอบของการแสดงเจตนา เมื่อผู้โอนกับผู้รับโอนตกลงโอนหนี้ให้แก่กันและผู้โอนลงชื่อในหนังสือโอนหนี้ การโอนย่อมสมบูรณ์ตามมาตรา 306 หากจำเป็นต้องให้ผู้รับโอนลงชื่อด้วยไม่ ชื่อหนังสือโอนหนี้ก็บอกลักษณะในตัวอยู่แล้วว่าเป็นหนังสือของผู้โอน หากกฎหมายประสงค์จะให้ลงชื่อทั้งสองฝ่าย ต้องบัญญัติไว้ดังเช่นการโอนหุ้นชนิดระบุชื่อ ซึ่งมาตรา 1129 บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่า ต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อของผู้โอนกับผู้รับโอน สมมติว่า เจ้าหน้อยต่างประเทศตกลงโอนหนี้ให้แก่ผู้รับโอนซึ่งอยู่ในประเทศไทย หากหนังสือโอนหนี้จะต้องลงลายมือชื่อด้วยกันทั้งสองฝ่าย ย่อมจะเสียทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางไป หรือมาเพื่อทำหนังสือโอนหนี้ คำพิพากษาศาลฎีกาจึงช่วยแก้ปัญหาข้อขัดข้องได้"

ส่วนผู้เขียนมีความเห็นว่า หนังสือโอนสิทธิเรียกร้องไม่น่าจะต้องมีลายมือชื่อของผู้โอนและผู้รับโอนทั้งสองฝ่าย ผู้โอนลงลายมือชื่อฝ่ายเดียวก็น่าจะเพียงพอ ทั้งนี้ เพราะกฎหมายบังคับให้ต้องทำเป็นหนังสือโอนสิทธิเรียกร้องเช่นนั้นเพื่อ เป็นหลักฐานที่แน่นอนในการแสดงว่ามีภาระโอนกันจริง เจ้าหนี้ผู้โอนเป็นฝ่ายที่ต้องเสียประโยชน์จากการโอน ดังนั้นหนังสือโอนสิทธิเช่นนั้นมีลายมือชื่อผู้โอนฝ่ายเดียวก็ควรใช้ได้แล้ว มาตรา 306 น่าจะมุ่งหมายถึงหนังสือโอนสิทธิเรียกร้องของผู้โอน กล่าวคือ หนังสือที่ผู้โอนลงลายมือชื่อไว้ ทั้งนี้ เพราะเมื่อมีการโอนสิทธิเรียกร้องกันแล้ว ผู้รับโอนมักจะเรียกร้องให้ผู้โอนส่งมอบหนังสือโอนสิทธิเรียกร้องชำระหนี้ให้กับตนเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานเพื่อใช้ยืนยันกับลูกหนี้หรือผู้โอนที่อาจจะโต้แย้งสิทธิของผู้รับโอนในภายหลัง อย่างไรก็ตาม เพื่อมิให้เกิดปัญหาโต้แย้งกันได้ ผู้รับประโยชน์และผู้รับโอนจึงควรลงลายมือชื่อในหนังสือโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเลตเตอร์ออฟเครดิต

(2) หนังสือบอกกล่าวถึงลูกหนี้ หรือความยินยอมเป็นหนังสือของลูกหนี้

การโอนสิทธิเรียกร้องตาม ป.พ.พ. นั้น นอกจากจะต้องมีหลักฐานแสดงการโอนเป็นหนังสือดังกล่าวข้างต้นแล้ว ก็ยังไม่เพียงพอในการใช้บังคับ แต่จะต้องมีการบอกกล่าวเป็นหนังสือให้ลูกหนี้ทราบ หรือลูกหนี้ได้ให้ความยินยอมเป็นหนังสือด้วย เพราะถ้าไม่มีการบอกกล่าวหรือการให้ความยินยอมของลูกหนี้ มาตรา 306 กำหนดว่า การโอนนั้นไม่อาจใช้ยืนยันลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกได้ เหตุผลที่กฎหมายบังคับให้ต้องมีการบอกกล่าวหรือการให้ความยินยอมนั้นก็เพื่อ ประสงค์จะคุ้มครองบุคคลภายนอกผู้สุจริตโดยทั่วไป เพราะหากเจ้าหนี้โอนสิทธิเรียกร้องให้ใครโดยลูกหนี้ไม่ทราบแล้ว ผู้รับโอนจะมาเรียกร้องสิทธิโดยลูกหนี้ไม่ทราบก็ไม่ถูกต้องนัก หรือกรณีที่ผู้โอนมีเจ้าหนี้รายอื่นและเจ้าหนี้รายนั้นจะใช้สิทธิของผู้โอนบังคับชำระหนี้เอากับลูกหนี้ การที่ลูกหนี้จะอ้างว่าสิทธิเรียกร้องได้ถูกโอนไปแล้วก็ควรมีหลักฐานตรวจสอบและระบุนที่โอนสิทธิ หรือหากลูกหนี้ไม่ทราบการโอนแล้วชำระหนี้แก่ผู้โอน ซึ่งเป็นเจ้าหนี้เดิมไป ลูกหนี้ย่อมหลุดพ้น ผู้รับโอนอาจได้รับความเสียหายจากการนั้นได้ ดังนั้นกฎหมายจึงต้องวางหลักเรื่องการบอกกล่าวและการให้ความยินยอมชั้นมาก

มาตรา 306 ไม่ได้บัญญัติว่าใครจะเป็นผู้บอกกล่าว จะให้เจ้าหนี้ผู้โอนหรือ ผู้รับโอนคนใดคนหนึ่งแต่คนเดียวเป็นผู้บอก หรือผู้โอนและผู้รับโอนจะเป็นผู้บอก หรือว่าใคร ๆ ที่ไหนบอกกล่าวไปให้รู้ก็ได้ทั้งสิ้น ความข้อนี้สำคัญอยู่ไม่น้อย เพราะถ้ากฎหมายประสงค์จะให้คนใดบอกกล่าวแล้ว คนอื่นนอกจากนั้นบอกไป อาจไม่เป็นการบอกกล่าวโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามประมวลแห่งฝรั่งเศสมาตรา 1691 ผู้ที่จะบอกกล่าวจะเป็นผู้โอนหรือผู้รับโอนก็ได้ ประมวลแห่งเยอรมันมาตรา 410 และประมวลกฎหมายลักษณะหนี้ของสวิส มาตรา 167 ก็บัญญัติไว้เช่นเดียวกัน

แต่ตามประมวลแห่งกฎหมายมาตรา 467 ผู้โอนเท่านั้นเป็นผู้ที่จะบอกกล่าวได้ ประมวลแห่งไทยมาตรา 306 ไม่พูดถึงเลข บัญญัติไว้แต่เพียงว่าต้องมีการบอกกล่าว

ปัญหาว่าใครจะเป็นผู้บอกกล่าวได้นั้น เหตุผลสำคัญอยู่ที่ว่า คนบอกกล่าวต้องเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องในฐานะที่จะบอกกล่าวความเป็นจริงในเรื่องโอนสิทธิเรียกร้องได้ เหตุผลสำคัญที่ทำให้มีการบอกกล่าวก็เพื่อที่จะให้ลูกหนี้และบุคคลภายนอกผู้เกี่ยวข้องรู้ ผู้ที่ไม่ได้มีส่วนได้เสียจึงทำการบอกกล่าวไม่ได้ โศชนัสเช่นนี้จึงพอจะเขียนวงจำกัดลงไปได้ว่า บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้โอนหรือผู้รับโอน และไม่ใช้ตัวแทนที่เขามอบอำนาจให้บอกกล่าว จะเป็นผู้บอกกล่าวตามมาตรา 306 ไม่ได้ ถ้าบอกไปก็ไม่เป็นการบอกกล่าวโดยชอบตามมาตรา 306 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 721/2473)³¹

เมื่อมาตรา 306 มิได้บัญญัติว่าใครเป็นผู้หน้าที่บอกกล่าว ดังนั้นจึงต้องถือว่าผู้โอนหรือผู้รับโอนจะเป็นผู้บอกกล่าวก็ได้³² ศาลฎีกาก็ตีความในแนวเดียวกันว่า ผู้โอนหรือผู้รับโอนจะบอกกล่าวก็ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 272/2474 ผู้รับโอนสิทธิการเช่าซื้อจากเจ้าของทรัพย์สินจะยกการโอนขึ้นยันต่อผู้เช่าซื้อซึ่งเป็นลูกหนี้ได้ก็ต่อเมื่อได้บอกกล่าวการโอนเป็นหนังสือไปยังผู้เช่าซื้อ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 230/2475 การโอนหนี้เงินกู้ยืมโดยยินยอมด้วย เจ้าหนี้ต้องทำหนังสือบอกกล่าวการโอนไปให้ลูกหนี้ทราบ จึงจะยกเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้และคนภายนอกได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5/2479 เมื่อการโอนได้ทำเป็นหนังสือต่อกันตามมาตรา 306 และโจทก์ผู้รับโอนได้ทำเป็นหนังสือบอกกล่าวจำเลยผู้เป็นลูกหนี้แล้วก็เป็นอันเพียงพอ หากจำต้องมีหนังสือในการยินยอมของจำเลยไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 228/2482 การโอนสิทธิเรียกร้องนั้นเพียงพอแต่ผู้รับโอนบอกกล่าวการโอนเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้ก็เป็นการใช้ได้แล้ว

³¹ เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว., คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2, หน้า 951-952.

³² เรื่องเดียวกัน, หน้า 948. และดู จิตติ ตึงศภิกย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2, หน้า 138.

คำพิพากษาฎีกาที่ 446/2495 จำเลยโอนสิทธิเรียกร้องในการรับเงินประกันรับ
 เหมากการทำการปลุกสร้างตึกแถวให้แก่ผู้ร้อง ผู้ร้อง (ผู้รับโอน) ได้แจ้งการโอนสิทธิรายนี้แก่
 บุคคลนั้นก่อนมีการอาศัยเงินที่วางประกันดังกล่าว สิทธิที่จะได้รับเงินวางประกัน ก็ตกมาเป็นของผู้
 ร้อง

ดังนั้น เพียงแต่ผู้โอนหรือผู้รับโอนได้บอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้ถูกต้องตามมาตรา
 306 แล้วเท่านั้น การโอนนั้นก็ยกขึ้นอ้างต่อบุคคลภายนอกหรือลูกหนี้ได้ แต่ถ้าไม่มีการบอกกล่าว
 การโอนดังกล่าว หากลูกหนี้ยินยอมด้วยเป็นหนังสือในการโอน การโอนก็มีผลต่อบุคคลภายนอก
 และลูกหนี้ได้เช่นเดียวกัน

การไม่ปฏิบัติตามวิธีการที่มาตรา 306 วรรคหนึ่งกำหนดไว้ อันมีผลให้ไม่อาจยกเรื่อง
 การโอนสิทธิเรียกร้องมาใช้ยื่นลูกหนี้ได้นั้น ปรากฏอยู่ในมาตรา 306 วรรคสองนั่นเอง ซึ่งบัญญัติ
 ว่า "ถ้าลูกหนี้ทำให้พอใจผู้โอนด้วยการใช้เงิน หรือด้วยประการอันเสียแต่ก่อนได้รับบอกกล่าวหรือ
 ก่อนได้ตกลงให้โอนไซ้ ลูกหนี้ก็เป็นอันหลุดพ้นจากหนี้" กล่าวคือ ถ้าการโอนนั้นลูกหนี้มิได้
 ยินยอม หรือมิได้รับการบอกกล่าวเป็นหนังสือ ก็ถือสำหรับลูกหนี้ว่าการโอนยังไม่มี ยิ่งถือได้ว่าผู้
 โอนเป็นเจ้าของ ลูกหนี้จึงอาจจะชำระหนี้แก่ผู้โอนได้ การชำระหนี้อาจจะทำด้วยการใช้เงินหรือ
 ทำการอย่างอื่นก็ได้ เมื่อชำระหนี้แล้วหนี้ระงับ ผู้รับโอนจะมาเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้อีกหา
 ได้ ในทางตรงกันข้าม ถ้าได้มีการบอกกล่าวการโอนให้ลูกหนี้ทราบหรือลูกหนี้ยินยอมด้วยกับการ
 โอนแล้ว ลูกหนี้จะต้องชำระหนี้ให้กับผู้รับโอนจะชำระหนี้ให้กับผู้อื่นหาได้ไม่

บุคคลภายนอกซึ่งไม่อาจยกเรื่องการโอนขึ้นมาแย้งได้นั้น อาจได้แก่ เจ้าของของผู้โอน
 หรือผู้รับโอนรายอื่นตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 307 ก็ได้ ถ้าลูกหนี้ไม่ได้รับการบอกกล่าวหรือมิได้
 ตกลงกับการโอน เจ้าของของผู้โอนก็ยังสามารถยึดหนี้รายนี้ได้ ถ้าการบอกกล่าวหรือมิได้ตกลงกับ
 การโอน เจ้าของของผู้โอนก็ยังสามารถยึดหนี้รายนี้ได้ และถ้าหากผู้โอนล้มละลาย หนี้นั้นก็ต้องถือ
 ว่ารวมอยู่ในกองทรัพย์สินของผู้ล้มละลาย หากผู้โอนโอนสิทธิเรียกร้องรายเดียวกันนั้นให้แก่ผู้รับ
 โอนหลายคน จะมีปัญหาว่าผู้รับโอนรายใดจะมีสิทธิดีกว่ากัน ซึ่งมาตรา 307 บัญญัติว่า "ถ้าพิพาท
 อ้างสิทธิในการโอนต่างราย โอนรายใดได้บอกกล่าวหรือตกลงกันก่อนโอนรายนั้นมีสิทธิดีกว่าโอน
 รายอื่น ๆ" ตามบทบัญญัตินี้ถ้าปรากฏว่าผู้รับโอนภายหลังได้แจ้งการโอนเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้ก่อน
 ลูกหนี้ก็ต้องถือว่าผู้นั้นเป็นผู้รับโอน ผู้รับโอนรายแรกซึ่งยังไม่ได้บอกกล่าวไปยังลูกหนี้ไม่อาจอ้าง
 การโอนของตนขึ้นมาใช้กับลูกหนี้หรือผู้รับโอนรายหลังได้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดผลร้ายตามมาตรา
 ผู้รับโอนที่รอบคอบจึงมักจะให้ลูกหนี้ให้คำรับรองก่อนรับโอนว่า ลูกหนี้จะชำระหนี้ให้ตนเมื่อมีการ
 โอนสิทธิเรียกร้องกัน³³

มาตรา 307 นี้ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้รับโอนที่ได้บอกกล่าวหรือได้รับความ

ยินยอมก่อน และเพื่อช่วยให้ลูกหนี้ตัดสินใจว่าจะชำระหนี้ให้แก่ผู้รับโอนรายใด แต่บทบัญญัติมาตรา ๕ และมาตราอื่น ๆ ของ ป.พ.พ. ไม่สามารถป้องกันการที่เจ้าหนี้ผู้ทำการโอนสิทธิเรียกร้องให้แก่ผู้รับโอนคนหนึ่งแล้วยังถือผลโอนสิทธิเรียกร้องนั้นให้แก่บุคคลอื่นอีก ในแง่บังคับบัญญัติของ U.C.C. มาตรา 5-116(2) ได้กำหนดกฎเกณฑ์ในการให้ผู้โอน (ผู้รับประโยชน์) ส่งมอบเช็คเดบิตหรือพเพอริท หรือหนังสือแจ้งการเปิดเช็คเดบิต ให้แก่ผู้รับโอนและผู้รับโอนจะรับเงินจากธนาคารได้ก็ต่อเมื่อผู้รับโอนมีเช็คเดบิตหรือพเพอริท หรือหนังสือแจ้งเช็คเดบิตดังกล่าวเพื่อแสดงแก่ธนาคาร การกำหนดกฎเกณฑ์เช่นนี้อาจจะช่วยป้องกันมิให้ผู้รับประโยชน์ทำการถือผลโดยการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเช็คเดบิตให้แก่ผู้รับโอนหลายรายได้ ทั้งนี้เพราะว่า เมื่อผู้รับประโยชน์ได้โอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเช็คเดบิต และส่งมอบเช็คเดบิตหรือพเพอริทหรือหนังสือแจ้งการเปิดเช็คเดบิตให้แก่ผู้รับโอนรายหนึ่งแล้ว ผู้รับประโยชน์ก็จะไม่มีเช็คเดบิตหรือพเพอริทหรือหนังสือแจ้งการเปิดเช็คเดบิตที่จะนำไปใช้ใน

5.1.5 ข้อต่อสู้ที่อาจยกขึ้นอ้างต่อผู้รับโอน

ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 404 "ลูกหนี้อาจยกข้อต่อสู้ซึ่งมีต่อผู้โอนทั้งหมดที่มีอยู่ในเวลาทำการโอนสิทธิเรียกร้องขึ้นต่อสู้ผู้รับโอนได้" ดังนั้นจะเห็นได้ว่า หลักกฎหมายเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องของเยอรมัน ได้จำกัดเฉพาะข้อต่อสู้ที่มีอยู่ในเวลาที่เกิดการโอนสิทธิเท่านั้น ที่ลูกหนี้จะยกขึ้นอ้างต่อผู้รับโอนได้

แต่ตามหลักกฎหมายแพ่งของอังกฤษ และอเมริกาอมมิให้ลูกหนี้ยกข้อต่อสู้ที่มีต่อผู้โอนในเวลาที่ได้รับคำบอกกล่าวขึ้นต่อสู้ผู้รับโอนได้³⁴

³³ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้บทเบ็ดเสร็จทั่วไป, หน้า 381-382

³⁴ ตามหลักกฎหมายอังกฤษ ดู Jack, Documentary Credits, p. 228. ; Gutteridge and Megrah, The Law of Bankers' Commercial Credits, p. 108. ; Megrah, Risk Aspects of the Irrevocable Documentary Credits, p.261.

ตามหลักกฎหมายอเมริกา ดู Kozolchyk, Commercial Letters of Credit in Americas, p.519; ; Charles W. Mooney, Letters of Credit and Bankers' Acceptances (New York : Practicing Law Institute, 1986), p. 576. ; Lucian G. weeranthy, Banking Law (New York : Matthew Bender, 1990) p. 237-20 and 237-21.

ตามหลักการโอนสิทธิเรียกร้องตาม ป.พ.พ. ข้อสัญญาที่ลูกหนี้อาจยกขึ้นอ้างต่อผู้รับโอนนั้น จะขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงที่ว่า การโอนสิทธิเรียกร้องนั้น ลูกหนี้ได้รับคำบอกกล่าวหรือลูกหนี้ได้รับความยินยอม

(1) กรณีที่ลูกหนี้ให้ความยินยอมกับการโอน

มาตรา 308 วรรคแรกบัญญัติว่า "ถ้าลูกหนี้ให้ความยินยอม ดังกล่าวในมาตรา 306 โดษมิได้อิดเอื้อน ท่านว่าจะยกข้อต่อสู้ที่มีต่อผู้โอนขึ้นต่อสู้ผู้รับโอนนั้นหาได้ไม่ แต่ถ้าเพื่อจะระงับหนี้เงินลูกหนี้ได้ใช้เงินให้แก่ผู้โอนไปใช้รลทหนจะเรียกคืนเงินนั้นก็ได้หรือถ้าเพื่อการเช่นกล่าวมานั้น ลูกหนี้รับภาระเป็นหนี้อย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นใหม่ต่อผู้โอนจะถือเสมือนหนึ่งว่าหนี้นั้นมิได้เกิดขึ้นเลยก็ได้" การให้ความยินยอมโดยมิได้อิดเอื้อน เป็นการยินยอมโดยไม่มีข้อโต้แย้งที่ท้วงหรือสงวนสิทธิอะไรก็เท่ากับเป็นการยินยอมให้ผู้โอนไปโดยมิตั้งใจจะยกข้อต่อสู้อะไรขึ้นมา เพราะฉะนั้นลูกหนี้จึงไม่อาจยกข้อต่อสู้ที่มีต่อผู้โอนขึ้นมาต่อสู้กับผู้รับโอน หากลูกหนี้ยินยอมโดยมีข้อโต้แย้ง หรือยังยกข้อต่อสู้ขึ้นกล่าวอ้างอยู่เช่นนี้ ก็ย่อมถือไม่ได้ว่า ลูกหนี้ยินยอมด้วยกับการโอนนั้น ลูกหนี้มีข้อต่อสู้อะไรกับผู้โอนก็ย่อมยกขึ้นต่อสู้ผู้รับโอนได้

การที่ลูกหนี้ให้ความยินยอมโดยมิได้อิดเอื้อนยังมีผลเสมือนหนึ่งว่าลูกหนี้เป็นหนี้ผู้รับโอนมาแต่เดิม เพราะนอกจากลูกหนี้จะยกข้อต่อสู้ที่มีต่อผู้โอนขึ้นกล่าวอ้างไม่ได้ดังกล่าวมาแล้ว ถ้าลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่ผู้โอนไปโดยการใช้จ่าย ก็อาจเอาคืนได้ หรือ ถ้าลูกหนี้ชำระหนี้แก่ผู้โอนโดยวิธีรับภาระเป็นหนี้ขึ้นใหม่ ลูกหนี้จะถือว่าหนี้ใหม่ไม่ได้เกิดขึ้นก็ได้³⁵

ดังนั้นในการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิต ถ้าธนาคารได้ให้ความยินยอมโดยมิได้อิดเอื้อนแล้ว ธนาคารจะยกข้อต่อสู้ที่มีต่อผู้รับโอนไม่ได้ เช่น ธนาคารจะอ้างว่าได้มีการปลดหนี้ให้แก่ผู้รับประโยชน์แล้ว หรือมีสิทธิหักกลบลบหนี้ต่อผู้รับประโยชน์ หรือ มีสัญญาประนีประนอมยอมความกับผู้รับประโยชน์แล้ว เพื่อไม่จ่ายเงินให้แก่ผู้รับโอนยอมไม่ได้

(2) กรณีที่ลูกหนี้เพียงแต่ได้รับการบอกกล่าวการโอน

ป.พ.พ. มาตรา 308 วรรค 2 บัญญัติว่า "ถ้าลูกหนี้เป็นแต่ได้รับคำบอกกล่าวการโอน ท่านว่าลูกหนี้มีข้อต่อสู้ผู้โอนก่อนเวลาที่ได้รับการบอกกล่าวนั้นอันใดก็จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้แก่ผู้รับโอนได้ฉันนั้น ถ้าลูกหนี้มีสิทธิเรียกร้องจากผู้โอน แต่สิทธิเรียกร้องนั้นยังไม่ถึงกำหนดในเวลา

³⁵ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้บทเบ็ดเสร็จทั่วไป, หน้า 383.

บอกกล่าวไซ้ร้ ท่านว่าจะเอาสิทธิเรียกร้องนั้นมาหักกลบลบกันก็ได้ หากว่าสิทธินั้นจะได้ถึงกำหนด ไม่ช้ากว่าเวลาถึงกำหนดแห่งสิทธิเรียกร้องอันได้โอนไปนั้น"

การโอนสิทธิเรียกร้องหาจำต้องได้รับความยินยอมจากลูกหนี้ไม่ แม้ลูกหนี้ไม่ยินยอมก็ โอนกันได้ เพียงแต่ว่าจะยกข้อต่อสู้ลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกไม่ได้ หากไม่ได้บอกกล่าวแก่ลูกหนี้ เท่านั้น เมื่อมีการบอกกล่าวแล้วแม้ลูกหนี้ไม่ยินยอมด้วย การโอนก็ผูกพันลูกหนี้ให้ต้องชำระหนี้ให้ แก่ผู้รับโอนแล้ว แต่สิทธิที่โอนกันไปยังโอนไปตามสภาพที่เป็นอยู่ตอนที่มีการบอกกล่าวแก่ลูกหนี้ เท่านั้น กล่าวคือถ้าลูกหนี้มีข้อต่อสู้อะไรที่จะไม่ต้องชำระหนี้ต่อผู้โอน ซึ่งมีอยู่ก่อนการโอนก็ย่อม ยกขึ้นต่อสู้ผู้รับโอนได้ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็ข้อต่อสู้ที่เกี่ยวกับตัวผู้โอน โดยเฉพาะหรือเกี่ยวกับหนี้ ก็ตาม จะถือว่าลูกหนี้ไม่ตั้งใจหรือยอมสละข้อต่อสู้ต่อผู้โอนหาได้ไม่ เพราะลูกหนี้ไม่ได้ยินยอมด้วย กับการโอน

กรณีลูกหนี้มีสิทธิเรียกร้องต่อผู้โอนอยู่แล้ว แม้สิทธินั้นจะยังไม่ถึงกำหนดในขณะที่มีการ โอนแต่ก็คงถึงกำหนดไม่ช้ากว่าหน้ที่ลูกหนี้จะต้องชำระแก่ผู้โอนนั้น จะเห็นได้ว่า หากเจ้าหนี้ไม่โอน สิทธิเรียกร้อง ลูกหนี้ก็มีโอกาสจะขอหักกลบลบหนี้ได้ ฉะนั้นแม้เจ้าหนี้โอนสิทธิเรียกร้องไปลูกหนี้ก็ หาเสียสิทธิที่จะขอหักกลบลบหนี้ไม่ แต่มาตรา 308 วรรคสอง ให้สิทธิลูกหนี้ที่จะขอหักกลบลบหนี้ ได้ก่อน ทั้งที่หนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระ³⁶

ดังนั้น ในการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตถ้าธนาคารมิได้ให้คำยินยอมแต่ธนาคาร ได้รับแจ้งการโอนแล้ว ธนาคารจะยกข้อต่อสู้ที่มีต่อผู้รับประโยชน์ขึ้นต่อสู้ผู้รับโอนได้เฉพาะข้อต่อสู้ ที่มีอยู่ก่อนที่ธนาคารได้รับคำบอกกล่าวการโอนเท่านั้น เช่น ก่อนได้รับคำบอกกล่าว ธนาคารมี สิทธิเรียกร้องต่อผู้รับประโยชน์ ธนาคารก็อาจขอหักกลบลบหนี้ที่ธนาคารจะต้องจ่ายเงินตามเครดิต ให้แก่ผู้รับโอนได้และแม้สิทธิเรียกร้องที่ธนาคารมีต่อผู้รับประโยชน์นั้นจะยังไม่ถึงกำหนดในเวลาได้ รับคำบอกกล่าวแต่จะถึงกำหนดในเวลาได้รับคำบอกกล่าวแต่จะถึงกำหนดไม่ช้ากว่าเวลาถึงกำหนด แห่งสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิต มาตรา 308 วรรคสองก็ยังให้สิทธิธนาคารในการหักกลบลบหนี้ได้ทันที โดยไม่จำต้องรอจนถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ตามเครดิต

5.2 สิทธิของผู้รับโอนในการยื่นเอกสารต่อธนาคาร

³⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 384

ตามที่ได้อธิบายไว้ในหัวข้อ 5.1 ข้างต้นนั้น เป็นการวิเคราะห์การโอนสิทธิที่จะได้รับเงินที่ระบุไว้ในเครดิตตามกฎหมายภายใน ในหัวข้อนี้ ปัญหาที่จะต้องพิจารณาตามกฎหมายภายในอีกปัญหาหนึ่งก็คือ ผู้รับประโยชน์จะโอนสิทธิทั้งหลายที่มีอยู่ในเลตเตอร์ออฟเครดิต ในลักษณะที่จะทำให้ผู้รับโอนมีสิทธิยื่นเอกสารต่อธนาคารในนามส่วนตัวได้หรือไม่ ก่อนอื่นพึงเข้าใจว่าการโอนตามปัญหาในหัวข้อนี้ไม่ใช่การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต (Transfer of Letter of Credit) ตามที่บัญญัติไว้ใน U.C.P. มาตรา 54 เพราะการโอนตามปัญหานี้ไม่ใช่กรณีที่ผู้รับประโยชน์ร้องขอให้ธนาคารทำการโอนเครดิตให้แก่ผู้รับประโยชน์ทั้งสอง แต่เป็นกรณีที่ผู้รับประโยชน์ร้องขอให้ธนาคารทำการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตให้แก่ผู้รับโอน โดยมีได้ร้องขอให้ธนาคารทำการโอนแต่อย่างใดผู้รับประโยชน์ยังคงเป็นผู้ส่งสินค้าลงเรือให้แก่ผู้ซื้อและจัดหาเอกสารทางการขนส่งตามที่เครดิตต้องการ แต่ได้ส่งมอบเอกสารดังกล่าวให้แก่ผู้รับโอน และผู้รับโอนจะยื่นเอกสารดังกล่าวต่อธนาคารในนามของเขาเองและขอรับเงินตามเครดิตจากธนาคาร

ในส่วนแรก ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ปัญหาตามหลักกฎหมายของต่างประเทศก่อน หลังจากนั้นจะได้วิเคราะห์ตามหลักกฎหมายไทย

5.2.1 พิจารณาตามหลักกฎหมายต่างประเทศ

ปัญหาของการโอน ในลักษณะที่จะทำให้บุคคลภายนอกเข้ามาเป็นผู้ยื่นเอกสารตามที่เลตเตอร์ออฟเครดิตต้องการ และขอรับเงินจากธนาคารโดยตรงนี้ได้รับการพิจารณาเป็นครั้งแรกโดยศาลพาณิชย์แห่งกรุงเวียนนา (Commercial Court of Vienna) ประเทศออสเตรียในคดี Singer & Friedlander V. Creditanstalt Bankverein³⁷

ข้อเท็จจริงในคดีมีอยู่ว่า ธนาคารจำเลยซึ่งตั้งอยู่ในกรุงเวียนนา ประเทศออสเตรียได้เปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต ชนิดโอนไม่ได้ (non-transferable) ให้แก่ Aronson ซึ่งอยู่ในอัมสเตอร์ดัมประเทศเนเธอร์แลนด์ โดยมีธนาคารโจทก์ซึ่งอยู่ในลอนดอน เป็นธนาคารผู้แจ้งเครดิต นอกจากนี้ธนาคารโจทก์ยังให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ผู้รับประโยชน์ (Aronson) ด้วย โดยผู้รับประโยชน์ได้ตกลงและทำหนังสือซึ่งมีข้อความระบุว่า ผู้รับประโยชน์ขอโอนสิทธิและประโยชน์ทั้งหลายที่มีอยู่ในเลตเตอร์ออฟเครดิตทั้งหมดให้แก่ธนาคารโจทก์ ธนาคารจำเลยได้รับแจ้งถึงการโอนเช่นนั้นจากธนาคารโจทก์ในเวลาต่อมา เมื่อผู้รับประโยชน์ได้ส่งสินค้าลงเรือให้แก่

³⁷ 17 Cg 72/80 (Handelsgericht Wien 1980) quoted in Eberth and Ellinger, Assignment and Presentation of Documents in Commercial Credit Transactions, p.286.

ผู้ซื้อแล้วได้นำเอกสารตามที่เครดิตต้องการส่งมอบให้แก่ธนาคารโจทก์ ธนาคารโจทก์ได้ยื่นเอกสารเหล่านี้ให้แก่ธนาคารจำเลยซึ่งเป็นธนาคารผู้เปิดเครดิต แต่ธนาคารจำเลยได้ปฏิเสธไม่รับเอกสารดังกล่าวโดยอ้างว่าเอกสารที่ยื่นมาไม่ถูกต้อง หลังจากที่ได้รับประโยชน์ได้แก้ไขเอกสารให้ถูกต้องแล้วธนาคารโจทก์จึงนำเอกสารนั้นยื่นต่อธนาคารจำเลยอีกครั้งหนึ่ง ในครั้งนี้ ธนาคารจำเลยถามธนาคารโจทก์ว่าเอกสารดังกล่าวยื่นในนามใคร และธนาคารโจทก์ตอบว่ายื่นในนามส่วนตัวของธนาคารโจทก์เอง ด้วยเหตุนี้ ธนาคารจำเลยจึงปฏิเสธไม่ยอมรับเอกสาร

ศาลพาณิชย์แห่งกรุงเวียนนาได้ตัดสินว่า สิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตของผู้รับประโยชน์นั้นย่อมโอนได้ สิทธิของผู้รับโอน (ธนาคารโจทก์) จะเกิดขึ้นเมื่อมีการยื่นเอกสารที่เครดิตต้องการ ศาลได้ชี้ให้เห็นว่าสิทธิที่จะยื่นเอกสารนั้นยังคงเป็นของผู้รับประโยชน์อยู่ และเฉพาะผู้รับประโยชน์เท่านั้นที่มีสิทธิทำให้เงื่อนไขบังคับก่อนตามเครดิต (การยื่นเอกสารตามที่เครดิตต้องการ) นั้นสำเร็จ

สำหรับปัญหาว่า ผู้รับประโยชน์สามารถโอนสิทธิที่จะยื่นเอกสารต่อธนาคารให้แก่ผู้รับโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตหรือไม่ ศาลตัดสินว่าผู้รับประโยชน์ไม่อาจทำเช่นนั้นได้ เพราะจะเป็นการขัดกับลักษณะของเครดิตที่โอนไม่ได้ ถ้าหากผู้รับประโยชน์สามารถโอนการยื่นเอกสารให้แก่ผู้รับโอนและจะทำให้ไม่มีความแตกต่างระหว่างเครดิตชนิดโอนได้ (transferable) และเครดิตชนิดโอนไม่ได้ (non-transferable) ดังนั้น ศาลจึงเห็นว่า การยื่นเอกสารต่อธนาคารยังคงเป็นเรื่องที่ผู้รับประโยชน์จะต้องกระทำ อย่างไรก็ตาม ศาลยังได้กล่าวเน้นไว้อีกว่าผู้รับประโยชน์ไม่จำเป็นต้องยื่นเอกสารด้วยตนเอง แต่อาจแต่งตั้งตัวแทนให้กระทำการได้ ในที่สุดศาลจึงตัดสินว่า เนื่องจากข้อเท็จจริงในคดีนี้ธนาคารโจทก์ (ผู้รับโอน) ได้ยื่นเอกสารในนามของตนเอง ไม่ใช่ในฐานะตัวแทนของผู้รับประโยชน์ การยื่นเอกสารจึงไม่ถูกต้องตามข้อกำหนดและเงื่อนไขที่ระบุไว้ในเครดิต³⁸

หลักจากศาลได้มีคำพิพากษาในคดีนี้แล้ว นักนิติศาสตร์ในประเทศต่างๆ ได้มีคำวิพากษ์วิจารณ์ทั้งในทางสนับสนุนและคัดค้าน

ในประเทศเยอรมัน ในช่วงกลางศตวรรษที่ 17 ตำราทางกฎหมายและคำพิพากษาของศาลมีความเห็นในแนวเดียวกันว่า เมื่อผู้รับประโยชน์ได้โอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตให้

³⁸Eberth and Ellinger, Assignment and Presentation of Documents in Commercial Credit Transactions, pp. 284-287.

แก่บุคคลภายนอกแล้ว การยื่นเอกสารต่อธนาคารยังคงเป็นหน้าที่ของผู้รับประโยชน์อยู่ การโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตนั้นเกี่ยวข้องกับจำนวนเงินตามเครดิตเท่านั้น และมีการแยกให้เห็นความแตกต่างที่ชัดเจนระหว่างการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิต และการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตว่า เฉพาะการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตเท่านั้นที่จะทำให้ผู้รับโอนสามารถยื่นเอกสารตามที่เครดิตต้องการต่อธนาคารได้ อย่างไรก็ตาม ศาลของเยอรมันไม่เคยตัดสินคดีในประเด็นข้อพิพาทว่า ผู้รับโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิต (assignment of the proceeds) จะมีสิทธิยื่นเอกสารต่อธนาคารโดยตรงในนามของตนเองได้หรือไม่³⁰

แต่เมื่อศาลพาณิชย์ของกรุงเวียนนาได้มีคำพิพากษาในคดีดังกล่าว ในปี 1980 แล้ว ความเห็นของนักนิติศาสตร์ก็แตกแยกออกเป็น 2 ความเห็น

ความเห็นแรก เป็นความเห็นที่คัดค้านคำตัดสินของศาลพาณิชย์กรุงเวียนนา

Wassermann⁴⁰ ให้เหตุผลว่า การยื่นเอกสารไม่ใช่หน้าที่ แต่เป็นสิทธิชนิดหนึ่งตามกฎหมายของเยอรมันเรียกว่า "Gestaltungsrecht"⁴¹ ซึ่งหมายถึง สิทธิที่จะทำให้เจ้าของสิทธิสามารถก่อตั้ง เปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือยกเลิกนิติสัมพันธ์ที่มีอยู่กับคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งได้ด้วยการแสดงเจตนาฝ่ายเดียว (unilateral declaration of will) สิทธิชนิดนี้อาจเกิดขึ้นโดยผลของกฎหมาย เช่น สิทธิของเจ้าหนี้ในการเลือกการชำระหนี้อย่างใดอย่างหนึ่งให้ลูกหนี้กระทำการตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 262⁴² หรืออาจเกิดจากข้อตกลงตามสัญญา

³⁰ Ibid., p. 285.

⁴⁰ เรียบเรียงจาก Eberth and Ellinger, Assignment and Presentation of Documents in Commercial Credit Transactions, pp. 228-229.

⁴¹ อาจารย์ฮุค แสงอุทัย ได้แปลคำว่า "Gestaltungsrecht" นี้เท่ากับคำว่า "สิทธิก่อตั้ง" ดู ฮุค แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528), หน้า 265.

⁴² มาตรา 262 ของประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มีหลักการเหมือนกับมาตรา 198 ตาม ป.พ.พ. ซึ่งบัญญัติว่า "ถ้าการอันมีกำหนดพึงกระทำเพื่อชำระหนี้นั้นมีหลายอย่าง แต่จะต้องทำการเพียงการใดการหนึ่งแต่อย่างเดี๋ยวจึงได้ ท่านว่าสิทธิที่จะเลือกทำการอย่างใดนั้นตกอยู่กับเจ้าลูกหนี้ เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น"

ก็ได้ เช่น ข้อสัญญาที่ให้สิทธิคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งตัดสินใจกระทำการอันใดอันมีผลผูกพันคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง เขาเห็นว่า การใช้สิทธิของผู้รับประโยชน์ในการยื่นเอกสารต่อธนาคารมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงสิทธิเรียกร้องที่มีอยู่ในจำนวนเงินตามเครดิตจากสิทธิที่มีเงื่อนไข (conditional right) เป็นสิทธิที่ไม่มีเงื่อนไข (unconditional right) ด้วยเหตุนี้ การยื่นเอกสารต่อธนาคารจึงเป็น Gestaltungsrecht และเขาเห็นว่าสิทธิในการยื่นเอกสารต่อธนาคารนี้ ผู้รับประโยชน์ซึ่งเป็นเจ้าของสิทธิ ไม่จำเป็นต้องทำการโอนสิทธิ เช่นนี้ให้แก่ผู้รับโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตเป็นการเฉพาะแต่อย่างใด เพราะสิทธิในการยื่นเอกสารเป็นสิทธิอุปกรณของสิทธิเรียกร้องในจำนวนเงินตามเครดิต เมื่อผู้รับประโยชน์โอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตให้แก่ผู้ใด สิทธิในการยื่นเอกสารต่อธนาคารจึงโอนไปโดยอัตโนมัติ พร้อมกับสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตให้แก่ผู้นั้นด้วย ดังนั้น Wassermann จึงเห็นว่า ผู้รับโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตจึงมีสิทธิในการยื่นเอกสารต่อธนาคารในนามของเขาเอง

ความเห็นที่สอง⁴³ เห็นว่าตามหลักกฎหมายเยอรมันการยื่นเอกสารตามที่เครดิตต้องการนั้นไม่ใช่สิทธิของผู้รับประโยชน์ แต่เป็นหน้าที่ซึ่งผู้รับประโยชน์จะต้องปฏิบัติเอง ไม่อาจโอนให้แก่บุคคลภายนอกปฏิบัติแทนได้

ความเห็นที่สองนี้โต้แย้งความเห็นแรกที่ว่า การยื่นเอกสารต่อธนาคารเป็นสิทธิที่เรียกว่า Gestaltungsrecht ว่าเป็นสิ่งไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่ความเห็นแรกอ้างว่า การใช้สิทธิในการยื่นเอกสารต่อธนาคารก็คือการใช้สิทธิ Gestaltungsrecht แต่ฝ่ายเดียวที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงนิติสัมพันธ์ ระหว่างธนาคารที่เปิดเครดิตและผู้รับประโยชน์จากสิทธิในจำนวนเงินตามเครดิตที่มีเงื่อนไข เป็นสิทธิที่ไม่มีเงื่อนไข แต่ความเห็นที่สองเห็นว่าการยื่นเอกสารต่อธนาคาร มิใช่การใช้สิทธิฝ่ายเดียวแต่อย่างใดหากแต่เป็นการปฏิบัติตามหน้าที่ที่ผู้รับประโยชน์มีอยู่ตามสัญญาระหว่างธนาคารผู้เปิดเครดิต และผู้รับประโยชน์ต่างหาก ด้วยเหตุนี้ ความเห็นที่สองจึงเห็นว่า การที่ผู้รับประโยชน์โอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตให้แก่ผู้ใดจะไม่มีผลทำให้ผู้นั้นได้รับโอนหน้าที่ในการยื่นเอกสารต่อธนาคารของผู้รับประโยชน์ไปด้วย การโอนสิทธิเรียกร้องมีผลให้เฉพาะแต่สิทธิที่ผู้โอนมีอยู่เท่านั้นที่จะโอนไปยังผู้รับโอน แต่หน้าที่ของผู้โอนยังคงตกอยู่กับผู้โอนเหมือนเดิม

อย่างไรก็ตาม ความเห็นที่สองนี้เห็นว่า หน้าที่ในการยื่นเอกสารต่อธนาคารนั้น ไม่ใช่หน้าที่โดยทั่วไปที่จะมีผลผูกพันต่อผู้รับประโยชน์ที่จะต้องทำการตามหน้าที่เช่นนี้ เพราะธนาคาร

⁴³ รวบรวมจาก EberthandEllinger, Assignment and Presentation of Documents in Commercial Credit Transactions, pp. 289-292.

ย่อมไม่อาจบังคับให้ผู้รับประโยชน์อื่นเอกสารต่อธนาคารได้ แต่เป็นหน้าที่ซึ่งผู้รับประโยชน์มีต่อตัวเขาเอง (owes to himself) กล่าวคือ ผู้รับประโยชน์จะต้องปฏิบัติตามหน้าที่นี้ ถ้าหากเขาต้องการได้รับการจ่ายเงินตามเครดิตจากธนาคาร หลักกฎหมายเยอรมันยอมรับความมีอยู่ของหน้าที่ที่ไม่อาจบังคับได้เช่นนี้ และเรียกหน้าที่เช่นนี้ว่า "Obliegenheiten" ซึ่งหมายถึงหน้าที่ซึ่งลูกหนี้จะต้องกระทำการเพื่อประโยชน์ของเขาเอง ตามปกติแล้ว ลูกหนี้จะปฏิบัติหน้าที่ชนิด Obliegenheiten ก็เพื่อที่จะป้องกันมิให้เขาต้องได้รับความเสียหาย หรือสูญเสียสิทธิข้ออย่างใดอย่างหนึ่ง คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งไม่อาจบังคับให้ผู้รับหน้าที่ต้องกระทำการตามหน้าที่ชนิดนี้ และไม่อาจเรียกค่าเสียหายจากการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ชนิดนี้ได้

ตัวอย่างของหน้าที่ชนิดนี้ จะเห็นได้จากสัญญาประกันภัย ซึ่งผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ในการแจ้งให้ผู้รับประกันภัยทราบโดยไม่ชักช้าเมื่อเกิดวินาศภัยขึ้น หรือตามมาตรา 121 ของประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ซึ่งบังคับให้ผู้สัญญาที่รู้จักเหตุอันทำให้เขามีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้นั้น จะต้องบอกเลิกสัญญานั้นโดยไม่ชักช้า มิฉะนั้นจะสูญเสียสิทธิในการบอกเลิกสัญญาดังกล่าว หรือในกรณีของสัญญาซื้อขาย กฎหมายเยอรมันบังคับให้ผู้ซื้อมีหน้าที่ในการตรวจทรัพย์สินที่ผู้ขายส่งมอบมาให้แก่เขาโดยไม่ชักช้าและจะต้องแจ้งให้ผู้ขายทราบโดยไม่ชักช้าเมื่อพบความชำรุดบกพร่อง มิฉะนั้นผู้ซื้อจะสูญเสียสิทธิในการฟ้องเรียกค่าเสียหายจากความชำรุดบกพร่องนั้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การแจ้งให้ผู้รับประกันภัยทราบถึงวินาศภัยโดยไม่ชักช้า การบอกเลิกสัญญาโดยไม่ชักช้า หลังจากได้ทราบถึงเหตุที่ทำให้มีสิทธิบอกเลิกสัญญาและการแจ้งให้ผู้ขายทราบถึงความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ส่งมอบมาดังกล่าวข้างต้นก็คือหน้าที่ชนิด Obliegenheiten ในทำนองเดียวกันการยื่นเอกสารต่อธนาคารก็คือหน้าที่ชนิดนี้ของผู้รับประโยชน์เช่นกัน ผู้รับประโยชน์ย่อมสูญเสียสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิต หากเขาไม่ยื่นเอกสารต่อธนาคารภายในกำหนดเวลาที่เครดิตระบุไว้ แต่ธนาคารก็ไม่อาจบังคับให้ผู้รับประโยชน์ทำตามหน้าที่ในการยื่นเอกสารนี้ได้

ดังนั้น ตามความเห็นของฝ่ายที่สองนี้ เมื่อผู้รับประโยชน์โอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตให้แก่ผู้รับโอน หน้าที่ในการยื่นเอกสารต่อธนาคารจึงไม่โอนไปยังผู้รับโอนนั้นด้วย ผู้รับโอนจึงไม่อาจยื่นเอกสารต่อธนาคารในนามของตนเอง

อย่างไรก็ตาม ความเห็นที่สองนี้ ถูก Canaris โต้แย้งกลับว่า แม้การยื่นเอกสารต่อธนาคารจะถือได้ว่าเป็นหน้าที่ที่เรียกว่า Obliegenheiten แต่ก็มีได้หมายความว่า เฉพาะแต่ผู้รับประโยชน์เท่านั้นที่อาจยื่นเอกสารต่อธนาคารได้ ทั้งนี้เพราะมาตรา 267 ของประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันกำหนดให้บุคคลที่สามอาจปฏิบัติหน้าที่แทนลูกหนี้ได้ เว้นแต่จะเป็นหน้าที่ซึ่งลูกหนี้จะต้องกระทำการเองโดยส่วนตัว Canaris เห็นว่าผู้รับโอนที่ได้รับสิทธิในจำนวนเงินตามเครดิตอันมีเงื่อนไข (Conditional right) มาจากผู้รับประโยชน์ ควรมีสิทธิที่จะยื่นเอกสารต่อธนาคาร

เพื่อทำให้สิทธิอันมีเงื่อนไขนั้นสมบูรณ์ได้ตามมาตรา 267 ของประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน⁴⁴

แต่ความเห็นที่สองโต้แย้งว่า การยื่นเอกสารต่อธนาคารนั้นเป็นหน้าที่ส่วนตัวที่ผู้รับประโยชน์จะต้องกระทำการเอง ผู้รับโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตจึงไม่อาจอาศัยมาตรา 267 เป็นข้ออ้างในการยื่นเอกสารต่อธนาคารแทนผู้รับประโยชน์ได้

โดยสรุป ตามหลักกฎหมายเยอรมัน นักนิติศาสตร์ยังมีข้อโต้แย้งกันอยู่ว่าผู้รับโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตจะยื่นเอกสารต่อธนาคารในนามตนเองได้หรือไม่

สำหรับในประเทศไทย ปัญหาว่าการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตจะมีผลทำให้ผู้รับโอนสามารถยื่นเอกสารต่อธนาคารในนามตนเองได้หรือไม่นั้น ยังไม่เคยได้รับการพิจารณาจากศาล แต่เมื่อศาลพาณิชย์แห่งกรุงเวียenna ได้ตัดสินในประเด็นนี้แล้ว นักนิติศาสตร์ชาวอังกฤษจึงเริ่มคิดว่าตามหลักกฎหมายของอังกฤษผู้รับโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตสามารถยื่นเอกสารต่อธนาคารได้หรือไม่

ความเห็นของนักนิติศาสตร์ชาวอังกฤษ ได้แตกแยกออกเป็น 2 ความเห็นเช่นกัน

ความเห็นแรก เห็นด้วยกับคำตัดสินของศาลพาณิชย์กรุงเวียenna

Jack นักนิติศาสตร์ท่านหนึ่งเห็นว่าหากกฎหมายภายในยอมให้มีการโอนการยื่นเอกสารต่อธนาคารจากผู้รับประโยชน์ไปยังบุคคลภายนอกได้แล้ว จะทำให้ไม่มีความแตกต่างระหว่างการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต ซึ่งต้องมีกระบวนการและหลักเกณฑ์ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 54 ของ U.C.P. และการโอนสิทธิของผู้รับประโยชน์ตามกฎหมายภายในกล่าวคือ แม้เลตเตอร์ออฟเครดิตไม่ได้ระบุไว้ว่า "transferable" แต่ผู้รับประโยชน์ก็ยังสามารถโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตและโอนการยื่นเอกสารต่อธนาคารโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมใด ๆ จากธนาคารเลยเช่นนี้จะทำให้การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตตามที่บัญญัติไว้ใน U.C.P. ไม่มีความสำคัญอีกต่อไป ผู้รับประโยชน์ก็จะเล็งมาใช้ในการโอนตามหลักกฎหมายภายในแทน ดังนั้น เขาจึงเห็นว่า

⁴⁴C. Canaris, *Bankvertragsrecht*, 2nd ed. (1981), p.1033. quoted in Eberth and Ellinger, Assignment and Presentation of Documents in Commercial Credit Transactions, p. 291.

กฎหมายภายในจึงไม่ควรรับรองให้มีการโอนที่จะมีผลให้ผู้รับโอนมีสิทธิยื่นเอกสารต่อธนาคารในนามตนเอง⁴⁵

Goode เห็นว่า การยื่นเอกสารตามที่เครดิตต้องการต่อธนาคารไม่ใช่สิทธิของผู้รับประโยชน์ที่จะโอนให้แก่บุคคลภายนอกได้แต่เป็นหน้าที่ของผู้รับประโยชน์ซึ่งจะโอนให้บุคคลภายนอกมาปฏิบัติหน้าที่แทนไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากลูกหนี้⁴⁶

แต่อีกความเห็นหนึ่ง ไม่เห็นด้วยกับคำตัดสินของศาลพาณิชย์ของกรุงเวียนนา

นักนิติศาสตร์ที่มีความเห็นเช่นนี้อ้างว่า ใน negotiation credit ซึ่งไม่จำกัดว่าธนาคารหนึ่งธนาคารใดจะเป็นผู้มีสิทธิรับซื้อลดตั๋วแลกเงินของผู้รับประโยชน์ ธนาคารใด ๆ ก็ย่อมมีสิทธิรับซื้อลดตั๋วแลกเงินดังกล่าว และย่อมมีสิทธิยื่นเอกสารต่อธนาคารผู้เปิดเครดิตต่อไป ดังนั้นมันจึงไม่เป็นสิ่งสำคัญใด ๆ ต่อธนาคารผู้เปิดเครดิตเลยว่า ผู้ใดจะเป็นผู้ยื่นเอกสารต่อธนาคาร トラบใดที่เอกสารที่ยื่นมานั้นถูกต้องตรงตามเครดิตธนาคารก็ต้องจ่ายเงิน เว้นเสียแต่ว่าจะมีการฉ้อฉล (fraud) ด้วยเหตุนี้ การที่ศาลพาณิชย์แห่งกรุงเวียนนาได้ตัดสินว่า เฉพาะแต่ผู้รับประโยชน์เท่านั้นที่มีสิทธิยื่นเอกสารต่อธนาคารจึงเป็นสิ่งที่ถูกต้อง หากธนาคารผู้เปิดเครดิตต้องการให้แต่เฉพาะผู้รับประโยชน์เท่านั้นที่จะมีสิทธิยื่นเอกสารต่อธนาคาร ธนาคารก็จะต้องระบุข้อกำหนดเช่นนั้นไว้ในเครดิตโดยชัดแจ้ง⁴⁷

และหากจะวิเคราะห์การยื่นเอกสารต่อธนาคารว่าเป็นสิทธิหรือหน้าที่แล้ว จะเห็นได้ว่าการยื่นเอกสารต่อธนาคารไม่เป็นทั้งสิทธิและหน้าที่ แต่เป็นเพียงเงื่อนไขบังคับก่อนที่จะทำให้สิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตซึ่งไม่สมบูรณ์กลายเป็นสิทธิอันสมบูรณ์ เงื่อนไขบังคับก่อนเช่นนี้ ผู้รับประโยชน์ไม่จำเป็นต้องกระทำให้สำเร็จด้วยตนเอง และในเมื่อบุคคลผู้ได้รับโอนสิทธิที่จะได้รับเงิน

⁴⁵ Jack, Documentary Credits, p. 229.

⁴⁶ R.M. Goode, "Reflection on Letters of Credits", Journal of Business Law (1981) : 151-152.

⁴⁷ Megrah, Risk Aspects of Irrevocable of Letters of Credit, p. 261. ; Gutteridge and Megrah, The Law of Bankers' Commercial Credits, pp. 101-102.

ตามเครดิตมีสิทธิที่จะเรียกให้ธนาคารชำระหนี้ตามเครดิตให้กับตนได้แล้ว ผู้รับโอนนั้นย่อมมีสิทธิทำให้เงื่อนไขบังคับก่อนนั้นสำเร็จด้วยการยื่นเอกสารต่อธนาคาร⁴⁸ มิฉะนั้นแล้ว ผลทางกฎหมายที่แปลกประหลาดจะเกิดขึ้นคือ ผู้รับโอนไม่มีสิทธิยื่นเอกสารต่อธนาคารเพื่อทำให้สิทธิของตนมีอยู่สมบูรณ์ ในขณะที่ผู้รับประโยชน์มีสิทธิยื่นเอกสารแต่ไม่อาจรับเงินตามเครดิตได้ ดังนั้น กฎหมายจึงควรรับรองสิทธิของผู้รับโอนในการยื่นเอกสารต่อธนาคาร⁴⁹

โดยสรุป ปัญหาว่าผู้รับโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตจะมีสิทธิยื่นเอกสารตามเครดิตต่อธนาคารในนามของตนเองได้หรือไม่นั้น ยังคงมีอยู่ทั้งในระบบกฎหมายของเยอรมันและอังกฤษ ทั้งนี้เพราะในระบบกฎหมายของทั้งสองประเทศยังไม่ได้มีการพิจารณาจากศาลโดยตรง ประกอบกับนักนิติศาสตร์ก็ยังมีความเห็นที่แตกต่างกันอยู่⁵⁰

5.2.2 พิจารณาตามหลักกฎหมายไทย

ตามที่ได้วิเคราะห์ในหัวข้อ 5.1 ว่า สิทธิของผู้รับประโยชน์ที่มีอยู่ในเครดิตก่อนมีการยื่นเอกสารต่อธนาคารนั้น เป็นสิทธิมีเงื่อนไขบังคับก่อน และ ป.พ.พ. สอนรับให้มีการโอนสิทธิอันมีเงื่อนไขนี้ได้ตามหลักการโอนสิทธิเรียกร้อง ปัญหาที่จะวิเคราะห์ในหัวข้อนี้ตามกฎหมายไทยก็คือผู้รับประโยชน์จะโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิต และการยื่นเอกสารต่อธนาคารให้แก่ผู้โอนอันจะทำให้ผู้รับโอนสามารถยื่นเอกสารต่อธนาคารในนามของเขาเองและขอรับเงินจากธนาคารได้หรือไม่ ในการวิเคราะห์ปัญหานี้ ผู้เขียนจะแยกการพิจารณาออกเป็น 3 ประเด็น คือ

- (1) จะวิเคราะห์ว่า ใครเป็นผู้ยื่นเอกสารต่อธนาคารตามที่ U.C.P. กำหนดไว้ หลัง

⁴⁸Eberth and Ellinger, Assignment and Presentation of Documents in Commercial Credit Transactions, pp. 297-298.

⁴⁹Guest, Benjamin's Sale of Goods, p. 1388.

⁵⁰สำหรับในประเทศสหรัฐอเมริกา ยังไม่มีนักนิติศาสตร์ท่านใดให้ความเห็นในเรื่องนี้ และบทบัญญัติของ U.C.C. มาตรา 5-116 ในเรื่องการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตและการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิต ก็ได้บัญญัติถึงปัญหาเรื่องการโอนการยื่นเอกสารต่อธนาคารไว้แล้ว ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้ร่าง U.C.C. ไม่ได้คิดถึงปัญหาเช่นนี้มาก่อน

จากนั้นก็พิจารณาตามกฎหมายไทยต่อไปว่า (2) การโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตจะมีผลทำให้ผู้รับโอนสามารถยื่นเอกสารต่อธนาคารหรือไม่ (3) ผู้รับประโยชน์จะโอนการยื่นเอกสารต่อธนาคารให้แก่บุคคลภายนอกได้หรือไม่

(1) ผู้ยื่นเอกสารตามที่เครดิตต้องการต่อธนาคาร

ในหัวข้อนี้จะพิจารณาว่าใครคือบุคคลที่ U.C.P. กำหนดให้เป็นผู้ยื่นเอกสารต่อธนาคาร

U.C.P. ได้กำหนดให้พันธะผูกพันในการจ่ายเงินของธนาคารเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีการยื่นเอกสารตามที่เครดิตต้องการ กล่าวคือ การยื่นเอกสารต่อธนาคารเป็นเงื่อนไขบังคับก่อนที่จะทำให้ธนาคารมีความผูกพันที่จะต้องจ่ายเงินให้แก่ผู้รับประโยชน์ อย่างไรก็ตาม U.C.P. มิได้ระบุไว้ชัดแจ้งว่า ผู้ใดจะเป็นผู้ยื่นเอกสารต่อธนาคาร⁵¹ ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้มีผู้มีความเห็นว่า ใครก็ได้ยื่นเอกสารต่อธนาคารได้ เพราะ U.C.P. คำนี้ถึงเพียงว่าเอกสารที่ยื่นมาจะต้องถูกต้องครบถ้วนตามข้อกำหนดและเงื่อนไขที่ระบุไว้ในเครดิตเท่านั้น⁵²

ผู้เขียนมีความเห็นว่า การตีความเช่นนี้ไม่ถูกต้องเพราะการที่ผู้ซื้อติดต่อบริษัทเปิดเครดิตและธนาคารยอมเปิดเครดิตมาให้แก่บุคคลใดนั้น แสดงว่าผู้ซื้อและธนาคารมีความไว้วางใจในความซื่อสัตย์สุจริตของผู้รับประโยชน์คนนั้นว่าจะไม่ฉ้อฉล ปลอมแปลงเอกสารตามที่เครดิตต้องการ แล้วนำเอกสารนั้นมายื่นต่อธนาคารเพื่อขอรับเงินตามเครดิตดังที่ย่อมแสดงให้เห็นได้ว่า ผู้ซื้อและธนาคารผู้เปิดเครดิตประสงค์จะให้ผู้รับประโยชน์เท่านั้น เป็นผู้จัดหาเอกสารตามที่เครดิตต้องการ และเป็นผู้ยื่นเอกสารนั้น ดังนั้น บุคคลอื่นจึงไม่อาจยื่นเอกสารตามที่เครดิตต้องการต่อธนาคารในนามของเขาเองได้ เว้นแต่จะได้รับมอบหมายจากผู้รับประโยชน์ แต่ก็จะต้องยื่นเอกสารนั้นในนามตัวการ (ผู้รับประโยชน์) ด้วย

(2) การโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิต จะมีผลทำให้ผู้รับโอนสามารถยื่นเอกสารต่อธนาคารหรือไม่

⁵¹ ดู U.C.R. มาตรา 2 และ 10

⁵² Megrah, Risk Aspects of Irrevocable Letters of Credit, p. 261 ; Gutteridge and Megriah, The Law of Bankers, Commercial Credits, pp. 101-102.

เมื่อผู้รับประโยชน์ได้รับเช็คเตอร์ออฟเครดิตมาจากธนาคารผู้เปิดเครดิต ผู้รับประโยชน์จะต้องยื่นเอกสารต่อธนาคารก่อน จึงจะขอรับเงินตามเครดิตได้ แม้สิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตนั้นจะเป็นสิทธิที่มีเงื่อนไข แต่ป.พ.พ. ก็บัญญัติรับรองให้มีการโอนสิทธิเช่นนั้นได้ ผลของการโอนสิทธิเรียกร้องถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 305 "เมื่อสิทธิเรียกร้องโอนไป สิทธิจำนองหรือจำนำที่มีอยู่เกี่ยวพันกับสิทธิเรียกร้องนั้นก็ สิทธิอันเกิดขึ้นแต่การค้ำประกันที่ให้ไว้เพื่อสิทธิเรียกร้องนั้นก็ย่อมตกไปได้แก่ผู้รับโอนด้วย" ดังนั้นจะเห็นได้ว่า มาตรา 305 บัญญัติให้เพียงประกันที่มีอยู่ในสิทธิเรียกร้องนั้นโอนไปยังผู้รับโอน แต่ไม่ได้บัญญัติถึงสิทธิหรือหน้าที่ของผู้โอน (ผู้รับประโยชน์) ในการทำให้เงื่อนไขบังคับก่อนสมบูรณ์แต่อย่างใด⁵³ ดังนั้น จึงต้องถือว่า ผู้รับโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตไม่ได้รับโอนสิทธิ หรือหน้าที่ในการยื่นเอกสารตามที่เครดิตต้องการต่อธนาคาร กล่าวคือ การยื่นเอกสารต่อธนาคารยังคงเป็นส่วนที่ผู้รับประโยชน์จะต้องกระทำผู้รับโอนดังกล่าวจึงจะยื่นเอกสารต่อธนาคารในนามของตนเองไม่ได้

(3) ผู้รับประโยชน์จะโอนการยื่นเอกสารต่อธนาคารให้แก่ผู้รับโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตได้หรือไม่

ในการพิจารณาปัญหานี้จำต้องทราบเสียก่อนว่าการยื่นเอกสารต่อธนาคารที่ผู้รับประโยชน์มีอยู่ในเครดิตนั้น มีลักษณะทางกฎหมายอย่างไร และ ป.พ.พ. ยอมรับให้มีการโอนกันได้หรือไม่

(ก) การยื่นเอกสารต่อธนาคารเป็น "หนี้" ตามความหมายของ ป.พ.พ. หรือไม่

บรรพ 2 ของ ป.พ.พ. ทั้งบรรพว่าด้วยเรื่องหนี้ แต่ไม่มีบทบัญญัติที่คำจำกัดความของคำว่า "หนี้" เฉพาะแต่บัญญัติไว้ในมาตรา 194 ว่า "ด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้ เจ้าหนี้ย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ อนึ่งการชำระหนี้ด้วยจดแจ้งการอันใดอันหนึ่งก็ย่อมมีได้"

อาจารย์จิด เศรษฐบุตร ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า "หนี้เป็นนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองฝ่าย ซึ่งฝ่ายหนึ่งต้องกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้อีกฝ่ายหนึ่ง การกระทำแยกออกเป็น 3 ชนิด คือ 1. กระทำ 2. ละเว้นกระทำการ 3. การโอนทรัพย์สิน"⁵⁴

⁵³ ปัญหาว่าการยื่นเอกสารตามที่เครดิตต้องการเป็นสิทธิหรือหน้าที่ของผู้รับประโยชน์จะได้วิเคราะห์ต่อไปในประเด็น (3)

⁵⁴ จิด เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายลักษณะหนี้, หน้า 1.

อาจารย์เส็นย์ ปราโมช กล่าวว่า "หนี้คือความผูกพันที่มีผลในกฎหมาย ซึ่งฝ่ายหนึ่ง เรียกว่าเจ้าหนี้ ชอบที่จะได้รับชำระหนี้วัตถุเป็นการกระทำ หรือควเว้น หรือส่งมอบทรัพย์สิน จากบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่า "ลูกหนี้"⁵⁵

อาจารย์โสภณ รัตนากรได้อธิบายว่า"คำว่า หนี้ แม้จะเป็นคำไทย แต่ความหมายและ แนวความคิดในเรื่องหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หาใช่ของไทยเราไม่ เราเอาแนว ความคิดเรื่องหนี้มาจากระบบซีวิลลอว์ ซึ่งมีรากฐานมาจากกฎหมายโรมันอีกต่อหนึ่ง หนี้คำนี้ จึง เป็นคำแปลของสิทธิชนิดหนึ่ง ซึ่งเรียกกันในกฎหมายโรมันว่า obligatio ถ้าจะแปลสั้น ๆ ตาม ถ้อยคำก็คงแปลได้ว่าเป็น"ภาระ" หรือ "หน้าที่" คำว่า "หนี้"มีความหมายเป็น 2 ทาง ทำนอง เดียวกับหนี้ ซึ่ง มี 2 ด้าน ความหมายทางหนึ่งหมายถึง "สิทธิ" ซึ่งเรียกว่าสิทธิเรียกร้อง เป็นความหมายซึ่งมองทางด้านเจ้าหนี้ หรือผู้มีสิทธิ เรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ แต่ความหมาย ของคำว่า "หนี้" อีกทางหนึ่งหมายถึง "ภาระ" หรือ "หน้าที่" หรือ "ความเป็นหนี้" ซึ่งเป็น การมองจากทางด้านลูกหนี้ผู้มีความผูกพันจะต้องชำระหนี้"⁵⁶ นอกจากนี้ อาจารย์ โสภณ รัตนากร ยังได้กล่าวไว้ด้วยว่า "ความจริงคำจำกัดความ อาจถือว่าเป็นเรื่องของนักทฤษฎีหรือนักปราชญ์ ทางกฎหมายมากกว่า สำหรับการบัญญัติ เป็นกฎหมายเพื่อใช้บังคับแก่ผู้เป็นเจ้าของลูกหนี้ หรือเพื่อ ให้ผู้พิพากษาคัดสินคดี อาจไม่มีความสำคัญมากนัก ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าเมื่อเกิดหนี้ขึ้นแล้ว เจ้าหนี้มี สิทธิอะไรบ้างและลูกหนี้มีหน้าที่อะไรบ้างมากกว่า เพราะฉะนั้นเมื่อมีการบัญญัติประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์ฉบับปัจจุบัน จึงหาได้มีคำจำกัดความเรื่องหนี้ด้วยไม่ทำนองเดียวกับที่ประมวล กฎหมายแพ่งเยอรมัน และประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น ซึ่งเราถือเป็นแบบในการบัญญัติลักษณะ หนี้ก็ได้ให้คำจำกัดความเรื่องหนี้ไว้ เพียงแต่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 194 ซึ่งมี ข้อความเดียวกับมาตรา 241 ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันได้บัญญัติไว้ว่า "ด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้ เจ้าหนี้ย่อมมีสิทธิจะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ อนึ่งการชำระหนี้ด้วยการงดเว้นการอันใดอันหนึ่งก็ ย่อมมิได้"⁵⁷

⁵⁵ เส็นย์ ปราโมช, ม.ร.ว., ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรม และหนี้, หน้า 363.

⁵⁶ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหนี้ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป, หน้า 42.

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 45.

แม้ ป.พ.พ. จะไม่ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า "หนี้" ไว้ก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาถ้อยคำของมาตรา 194 ที่ว่า "ด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้ เจ้าหนี้ย่อมมีสิทธิจะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้" ทำให้เข้าใจได้ว่าลักษณะประการหนึ่งของหนี้ตาม ป.พ.พ. ก็คือ จะต้องเป็นสิ่งที่ฝ่ายหนึ่งต้องกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายที่ต้องการกระทำเรียกว่า ลูกหนี้ ส่วนฝ่ายที่ได้รับผลจากการกระทำเรียกว่า เจ้าหนี้ ส่วนการกระทำแยกออกเป็น 3 ชนิด คือ 1. การกระทำ 2. การกระทำการละเว้นการกระทำ และ 3. การกระทำการส่งมอบทรัพย์สิน

คำว่า "หนี้" ตาม ป.พ.พ. จึงเป็นสิ่งที่ควบคู่กับคำว่า "สิทธิเรียกร้อง กล่าวคือลูกหนี้ย่อมมีหน้าที่จะต้องกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง และเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้กระทำการนั้น ถ้าลูกหนี้ไม่กระทำการตามหน้าที่มีอยู่ เจ้าหนี้ย่อมมีอำนาจที่จะฟ้องร้องให้ศาลบังคับให้มีการชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจงได้ (มาตรา 213) หรือฟ้องเรียกค่าเสียหายจากการชำระหนี้ผิดความประสงค์แห่งมูลหนี้ (มาตรา 215) หรือชำระหนี้ล่าช้า (มาตรา 216) ส่วนในกรณีของการยื่นเอกสารต่อธนาคารตามเครดิตนั้น ผู้รับประโยชน์ไม่มีหนี้จะต้องกระทำการโดยการยื่นเอกสารตามที่เครดิตต้องการต่อธนาคารแต่อย่างใด ถ้าหากผู้รับประโยชน์ไม่ประสงค์จะได้รับเงินตามเครดิต ผู้รับประโยชน์ก็จะไม่ยื่นเอกสารต่อธนาคาร ในขณะที่เดียวกันธนาคารก็ไม่อาจเรียกร้องให้ผู้รับประโยชน์ยื่นเอกสารต่อธนาคารได้ และไม่อาจฟ้องร้องให้มีการบังคับชำระหนี้ให้เฉพาะเจาะจง หรือฟ้องเรียกค่าเสียหายจากการที่ผู้รับประโยชน์ไม่ยื่นเอกสารต่อธนาคาร หรือยื่นเอกสารไม่ตรงตามความประสงค์แห่งมูลหนี้ (เครดิต) หรือยื่นเอกสารล่าช้า ดังนั้น การยื่นเอกสารต่อธนาคารจึงไม่ใช่หนี้หรือสิทธิเรียกร้องตามความหมายแห่ง ป.พ.พ. บรรพ 2 และผู้รับประโยชน์ไม่อาจอาศัยบทบัญญัติในเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องตาม บรรพ 2 เพื่อโอนการยื่นเอกสารต่อธนาคารนี้ให้แก่บุคคลภายนอกได้

(ข) การยื่นเอกสารต่อธนาคารเป็นสิทธิที่โอนได้หรือไม่

เนื่องจาก ผู้รับประโยชน์จะยื่นหรือไม่ยื่นเอกสารต่อธนาคารก็ได้ และธนาคารก็ไม่อาจบังคับให้ผู้รับประโยชน์ยื่นเอกสารต่อธนาคารได้ ปัญหาจึงเกิดขึ้นว่าการยื่นเอกสารต่อธนาคารเป็นสิทธิของผู้รับประโยชน์หรือไม่

อาจารย์หยุด แสงอุทัย ได้แบ่งประเภทของสิทธิตามสภาพแห่งสิทธิไว้ดังนี้ คือ

1. สิทธิเด็ดขาด (absolute right) คือ สิทธิที่เจ้าของสิทธิมีอำนาจกีดกันไม่ให้บุคคลภายนอกมาเกี่ยวข้องกับบุคคล ทรัพย์สิน และสิทธิ เช่น สิทธิในทางครอบครัว ทรัพย์สิน

2. สิทธิสัมพัทธ์ (relative right) คือ สิทธิที่ให้อำนาจที่เรียกร้องจากบุคคลอื่นให้กระทำการ หรืองดเว้นกระทำการ

3. สิทธิก่อตั้ง (Gestaltungsrecht) คือ สิทธิที่ให้อำนาจเจ้าของสิทธิที่จะก่อตั้งเปลี่ยนแปลงสิทธิแต่ฝ่ายเดียว ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น

3.1 การแบ่งแยกประเภทที่ 1 แบ่งเป็น (ก) สิทธิก่อตั้งที่เป็นอิสระ เช่น สิทธิที่จะได้กรรมสิทธิในสังหาริมทรัพย์ที่ไม่มีเจ้าของ (ข) สิทธิก่อตั้งที่ไม่เป็นอิสระ เช่น สิทธิบอกล้างโมฆะกรรม

3.2 การแบ่งแยกประเภทที่ 2 แบ่งเป็น (ก) สิทธิที่จะได้มา เช่น สิทธิที่จะได้กรรมสิทธิในสังหาริมทรัพย์ที่ไม่มีเจ้าของและ (ข) สิทธิที่จะสละหรือยกเลิกสิทธิ เช่น สิทธิที่จะบอกล้างโมฆะกรรม⁵⁸

สิทธิก่อตั้งตามที่อาจารย์หยุด แสงอุทัยแบ่งแยกไว้ก็คือสิทธิชนิด Gestaltungsrecht ตามหลักกฎหมายเยอรมันนั่นเอง ตัวอย่างของสิทธิชนิดนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ก็คือ สิทธิที่ลูกหนี้จะเลือกการชำระหนี้อย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่ลูกหนี้ ป.พ.พ. ของไทยก็มีบทบัญญัติในทำนองเดียวกันคือ มาตรา 198* ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าความคิดเรื่องสิทธิก่อตั้งนั้น ป.พ.พ. ได้ยอมรับมาจากเยอรมัน

การยื่นเอกสารต่อธนาคารดูเหมือนจะเข้าลักษณะของสิทธิก่อตั้งได้เช่นกัน เพราะผู้รับประโยชน์จะเป็นฝ่ายตัดสินใจฝ่ายเดียวว่าจะยื่นเอกสารต่อธนาคารหรือไม่ และการยื่นเอกสารต่อธนาคารมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตอันมีเงื่อนไข เป็นสิทธิอันไม่มีเงื่อนไข แต่ผู้เขียนเห็นว่า การยื่นเอกสารต่อธนาคาร ไม่เป็นสิทธิก่อตั้งของผู้รับประโยชน์ แต่เป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของผู้รับประโยชน์ ทั้งนี้เพราะ การยื่นเอกสารต่อธนาคารแท้จริงแล้วมิใช่การแก้ไขสิทธิเดิมที่มีอยู่แต่อย่างใด หากแต่เป็นการปฏิบัติตามสัญญาระหว่างธนาคาร และผู้รับประโยชน์เพื่อทำให้เงื่อนไขบังคับก่อนนั้นสำเร็จขึ้น

⁵⁸ หยุด แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2516), หน้า 264-266.

* โปรดดูตัวบทมาตรา 198 ในเชิงอรรถที่ 42

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการยื่นเอกสารต่อธนาคารจะเป็นสิทธิก่อตั้งก็ตาม แต่ ป.พ.พ. ไม่ได้บัญญัติถึงการโอนสิทธิก่อตั้งแต่อย่างใด และจะนำบทบัญญัติเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องมาปรับกับการโอนสิทธิก่อตั้งก็ไม่ได้ ดังนั้น จึงต้องถือว่า ป.พ.พ. มิได้รับรองถึงการโอนสิทธิก่อตั้งแต่อย่างใด การกล่าวอ้างว่าการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตจะมีผลทำให้สิทธิก่อตั้ง (การยื่นเอกสาร) โอนไปยังผู้รับโอน เนื่องจากเป็นอุปกรณ์ของสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิต เช่นนี้จึงเป็นคำกล่าวอ้างที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจาก ป.พ.พ.

(ค) การยื่นเอกสารต่อธนาคารเป็นหน้าที่ที่โอนได้หรือไม่

ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่า การยื่นเอกสารต่อธนาคารไม่ใช่หน้าที่ที่ผู้รับประโยชน์จะต้องชำระให้แก่ธนาคาร ธนาคารจะฟ้องร้องขอให้ศาลบังคับการชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจงหรือฟ้องเรียกค่าเสียหาย เพราะการไม่ยื่นเอกสารที่เครดิตต้องการของผู้รับประโยชน์ไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ตามหลักกฎหมายเยอรมันหน้าที่ชนิดนี้เรียกว่า "obligationen" ก็ไม่ผูกพันให้ผู้มีหน้าที่นั้นต้องกระทำไม่ แต่จะขึ้นอยู่กับบุคคลผู้นั้นเองว่าจะทำตามหน้าที่นั้นหรือไม่ ปกติแล้วการทำตามหน้าที่นี้เพื่อปกป้องการที่จะสูญเสียสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเพื่อมิให้เกิดความเสียหายหากผู้มีหน้าที่ชนิดนี้ไม่กระทำการตามหน้าที่ คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายมิได้

หน้าที่ชนิดนี้ ป.พ.พ. ของไทยก็มีบัญญัติไว้ในมาตรา 474 ซึ่งกำหนดให้ผู้ชายไม่ต้องรับผิดชอบ ถ้าความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นที่เห็นประจักษ์แล้วในเวลาส่งมอบทรัพย์สิน และผู้ซื้อทรัพย์สินเอาไว้โดยไม่ได้คาดเอียน มาตรา 474 นี้ถือได้ว่าได้กำหนดหน้าที่ชนิด obligationen ให้ผู้ซื้อแจ้งให้ผู้ขายทราบถึงความชำรุดบกพร่องในเวลาส่งมอบทรัพย์สิน ถ้าผู้ซื้อละเลยเช่นนั้น ผู้ซื้อก็จะเสียสิทธิในการฟ้องร้องเรียก ค่าเสียหาย เพราะความชำรุดบกพร่อง

การยื่นเอกสารต่อธนาคาร ย่อมถือได้ว่าเป็นหน้าที่ชนิดนี้เช่นกัน เพราะผู้รับประโยชน์มีหน้าที่ที่จะต้องยื่นเอกสารต่อธนาคาร มิฉะนั้น เขาจะสูญเสียสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิต และธนาคารก็ไม่อาจบังคับให้ผู้รับประโยชน์ยื่นเอกสารต่อธนาคาร หรือเรียกค่าเสียหาย เพราะเหตุที่ผู้รับประโยชน์ไม่ยื่นเอกสาร

แต่ ป.พ.พ. มิได้บัญญัติถึงการโอนหน้าที่ชนิดนี้แต่อย่างใด ความจริงแล้ว ป.พ.พ. มิได้บัญญัติถึงการโอนหน้าที่ใด ๆ ไว้เลย คงมีแต่บทบัญญัติในเรื่องแปลงหนี้ใหม่ด้วยเปลี่ยนตัวลูกหนี้ที่อาจจะพบปรับได้กับการโอนหน้าที่หรือการโอนหนี้ แต่เนื่องจากการยื่นเอกสารไม่ใช่หนี้ หรือสิทธิเรียกร้องดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ดังนั้น บทบัญญัติเรื่องแปลงหนี้ใหม่ ซึ่งอยู่ในบรรพ 2 หนี้ จึงไม่น่านำมาใช้กับการยื่นเอกสารต่อธนาคารได้ อย่างไรก็ตาม การแปลงหนี้ใหม่ด้วยเปลี่ยนตัวลูกหนี้จะต้องทำเป็นสัญญาระหว่างคู่กรณีที่ฟ้องร้อง ซึ่งก็คือ เจ้าหนี้และลูกหนี้ใหม่และลูกหนี้เดิม

เดิมนั้นเอง กล่าวคือ จะต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าหนี้ด้วย

ดังนั้น การโอนหนี้หรือหน้าที่โดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าหนี้จึงไม่อาจกระทำได้ตาม ป.พ.พ. ผู้รับประโยชน์จึงไม่อาจโอนหน้าที่ในการยื่นเอกสารต่อธนาคารให้แก่บุคคลอื่นใดได้

อนึ่ง บุคคลอื่นนอกจากผู้รับประโยชน์จะยื่นเอกสารต่อธนาคาร โดยอาศัยบทบัญญัติมาตรา 314 ของ ป.พ.พ. ไม่ได้

มาตรา 314 บัญญัติไว้ว่า "อันการชำระหนี้นั้น ท่านว่าบุคคลภายนอกจะเป็นผู้ชำระหนี้ก็ได้ เว้นแต่สภาพแห่งหนี้จะไม่เปิดช่องให้บุคคลภายนอกชำระ หรือจะขัดกับเจตนาคู่กรณีได้แสดงไว้

บุคคลผู้ไม่มีส่วนได้เสียด้วยในการชำระหนี้ นั้น จะเข้าชำระโดยขึ้นใจลูกหนี้หาได้ไม่

มาตรา 314 นี้ บัญญัติไว้ในหมวด 5 ว่าด้วยความระงับหนี้ของบรรพ 2 ดังนั้น สิทธิของบุคคลภายนอกที่มาตรานี้รับรองคือการชำระหนี้ที่มีผลทำให้หนี้ระงับนั่นเอง แต่การยื่นเอกสารต่อธนาคารไม่ใช่หนี้ของผู้รับประโยชน์ตามความหมายของ ป.พ.พ. บรรพ 2 ฉะนั้น บุคคลอื่นนอกจากผู้รับประโยชน์จึงไม่อาจอ้าง ป.พ.พ. มาตรา 314 นี้ในการยื่นเอกสารต่อธนาคาร

โดยสรุปแม้ U.C.P. จะไม่ได้ระบุว่าผู้ใดยื่นเอกสารต่อธนาคาร แต่ก็มีความได้ว่าผู้ซื้อและธนาคารผู้เปิดเครดิตประสงค์จะให้ผู้รับประโยชน์เท่านั้นที่จะยื่นเอกสารตามที่เครดิตต้องการต่อธนาคาร ตามกฎหมายไทยผู้รับโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิต คงได้รับไปแต่สิทธิที่ผู้รับประโยชน์มีอยู่ แต่ไม่อาจเข้ามาเป็นผู้ยื่นเอกสารต่อธนาคารได้ และกฎหมายไทย ไม่รับรองให้ผู้รับประโยชน์โอนหน้าที่ในการยื่นเอกสารต่อธนาคารให้แก่ผู้ใดได้

ข้อสรุปเช่นนี้ ดูเหมือนจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการบัญญัติ มาตรา 55 ของ U.C.P. ที่ไม่ประสงค์จะให้มีการโอนตามหลักกฎหมายภายในอันมีผลทำให้ผู้รับโอนมีสิทธิยื่นเอกสารต่อธนาคาร วัตถุประสงค์เช่นนี้จะเห็นได้ชัดขึ้นหากพิจารณาการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตตามมาตรา 54 และการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตตามมาตรา 55 ประกอบกัน เหตุที่มาตรา 55 บังคับว่าเครดิตที่จะโอนได้นั้นต้องระบุไว้ในเครดิตว่า "transferable" ก็เพราะการโอนเครดิต จะมีผลทำให้ผู้รับประโยชน์คนที่สองเข้ามาเกี่ยวข้องกับกาจัดหาเอกสารตามที่เครดิตต้องการและยื่นเอกสารนั้นต่อธนาคาร ด้วยเหตุนี้ มาตรา 54 จึงกำหนดให้ธนาคารผู้เปิดเครดิตต้องให้ความยินยอมต่อการโอนด้วยการระบุไว้ในเครดิตว่า "transferable" ส่วนมาตรา 55 นั้น กำหนดให้การโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตเป็นไปตามหลักกฎหมายภายใน

ของแต่ละประเทศ และการโอนเช่นนี้ก็ไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากธนาคารผู้เปิดเครดิตก่อนด้วย จากมาตรา 54 และมาตรา 55 นี้ ย่อมแสดงให้เห็นได้ว่า การโอนที่อาจกระทำได้ตามกฎหมายภายในนั้นก็คือ การโอนสิทธิในจำนวนเงินตามเครดิตเท่านั้น การโอนอย่างอื่นนั้นจะทำให้ผู้รับโอนไม่เพียงแต่มีสิทธิในจำนวนเงินตามเครดิตเท่านั้น แต่ยังทำให้ผู้รับโอนนั้นเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการจัดหาเอกสารหรือการยื่นเอกสารต่อธนาคาร ย่อมไม่ใช่สิ่งที่ U.C.P. อนุญาตให้ทำได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการโอนตามกฎหมายในที่จะมีผลเท่ากับการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต กล่าวคือ ทำให้ผู้รับโอนตามกฎหมายในมีสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตและสิทธิที่จะยื่นเอกสารต่อธนาคาร เหมือนกับสิทธิของผู้รับประโยชน์คนที่สอง เช่นนี้ ย่อมไม่ใช่สิ่งที่ U.C.P. ประสงค์การโอนตามกฎหมายในเช่นนี้ จึงต้องถือว่าถูกห้ามไว้โดย U.C.P. ซึ่งก็คือส่วนหนึ่งของข้อตกลงของคัมภีร์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิต

ดังนั้น บุคคลภายนอกไม่ว่าจะเป็นผู้รับโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตหรือไม่ ก็ไม่อาจยื่นเอกสารต่อธนาคารในนามส่วนตัวได้

5.3 สรุป

U.C.P. มาตรา 55 กำหนดให้การโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตเป็นไปตามกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ

เมื่อผู้รับประโยชน์ ได้ยื่นเอกสารที่ถูกต้องตรงตามข้อกำหนดและเงื่อนไขที่ระบุไว้ในเครดิตแล้ว สิทธิของผู้รับประโยชน์ที่จะได้รับเงินตามเครดิตจึงเป็นสิทธิที่สมบูรณ์ และโอนให้แก่บุคคลภายนอกได้ ตามหลักการโอนสิทธิเรียกร้องที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. ส่วนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตก่อนการยื่นเอกสารต่อธนาคารเป็นสิทธิที่มีเงื่อนไข แม้บทบัญญัติในเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องจะมีได้กล่าวถึงการโอนสิทธิที่มีเงื่อนไข แต่มาตรา 144 ก็ได้บัญญัติรับรองให้มีการโอนสิทธิที่มีเงื่อนไขได้ ประกอบกับศาลฎีกาก็ได้ตัดสินไว้ในแนวเดียวกันว่า สิทธิที่มีเงื่อนไขย่อมโอนให้กันได้ ดังนั้น ตามหลักในระบบกฎหมายไทย ผู้รับประโยชน์จึงอาจโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิต ไม่ว่าจะก่อนหรือหลังการยื่นเอกสารตามที่เครดิตต้องการต่อธนาคาร

ในกรณีที่เลตเตอร์ออฟเครดิตมีข้อกำหนดห้ามโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิต ข้อกำหนดห้ามโอนนี้มีผลบังคับได้แต่จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตไม่ได้ (มาตรา 304 วรรคสอง)

ส่วนการโอนสิทธิเรียกร้องเพียงบางส่วนนั้น ป.พ.พ. มิได้บัญญัติไว้ จึงเป็นปัญหาข้อ

โต้เถียงกันอยู่ว่าจะโอนได้หรือไม่ อย่างไร ผู้เขียนเห็นว่าการโอนสิทธิเรียกร้องเพียงบางส่วน ไม่อาจทำได้ในระบบกฎหมายไทย ทั้งนี้เพราะระบบกฎหมายไทย มิได้บังคับให้ผู้โอนและผู้รับโอน ต้องยื่นฟ้องลูกหนี้เป็นคดีเดียวกันเหมือนกับหลักกฎหมายอังกฤษ การโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตาม เครดิตเพียงบางส่วนจึงจะเป็นการเพิ่มภาระแก่ธนาคารในการต่อสู้คดีกับผู้โอน (ผู้รับประโยชน์) และผู้รับโอนคนหนึ่งหรือหลายคนยื่นฟ้องในศาลที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามหากลูกหนี้ (ธนาคาร) ได้ให้ความยินยอมต่อการโอนเพียงบางส่วนแล้ว การโอนนั้นก็น่าจะมีผลบังคับได้

การโอนที่จะได้รับเงินตามเครดิต จะต้องทำตามแบบของการโอนสิทธิเรียกร้องตามที่ ป.พ.พ. ได้กำหนดไว้ (มาตรา 306) กล่าวคือ จะต้องทำเป็น หนังสือโอนสิทธิ มิฉะนั้นการ โอนจะไม่สมบูรณ์ และจะต้องมีการทำเป็นหนังสือให้ธนาคารทราบ หรือธนาคารได้ให้ความ ยินยอมต่อการโอนเป็นหนังสือ มิฉะนั้นจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ธนาคาร (ลูกหนี้) หรือบุคคลภายนอก ไม่ได้ อนึ่งหนังสือโอนสิทธิเช่นนี้จะลงลายมือชื่อของผู้โอน (ผู้รับประโยชน์) ฝ่ายเดียวก็ได้ (ตาม คำพิพากษาศาลฎีกา) และหนังสือบอกกล่าวการโอนก็อาจลงลายมือชื่อผู้โอน หรือ ผู้รับโอน ฝ่าย หนึ่งฝ่ายใดก็ได้

ในกรณีที่ธนาคารได้ให้ความยินยอมโดยไม่อิดเอื้อนต่อการโอน ธนาคารควรจะยกข้อต่อ สู้ที่มีต่อผู้รับประโยชน์ขึ้นต่อสู้ผู้รับโอนไม่ได้ (มาตรา 308 วรรคแรก) ส่วนในกรณีที่ธนาคาร เพียงแต่ได้รับคำบอกกล่าวการโอน ธนาคารจะยกข้อต่อสู้ที่มีต่อผู้รับประโยชน์ก่อนได้รับคำบอก กล่าวขึ้นต่อสู้ผู้รับโอนไม่ได้ (มาตรา 308 วรรคสอง)

สำหรับการยื่นเอกสารต่อธนาคารนั้น แม้ U.C.P. จะมีได้กล่าวไว้โดยชัดแจ้งว่าใคร เป็นผู้ยื่น แต่ก็ต้องถือว่าเฉพาะแต่ผู้รับประโยชน์เท่านั้นที่อาจยื่นเอกสารต่อธนาคารได้ เนื่อง จากการที่ผู้ขอและธนาคารได้ให้ความไว้วางใจเฉพาะแต่ ผู้รับประโยชน์ที่ระบุชื่อไว้ในเครดิตเท่า นั้น เป็นผู้ยื่นเอกสารต่อธนาคาร ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้บุคคลภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้องกับจัดหา และยื่นเอกสารต่าง ๆ ตามที่เครดิตต้องการ อันจะเป็นช่องทางให้บุคคลภายนอกนั้นทำการฉ้อฉล ปลอมแปลงเอกสารที่เครดิตต้องการ และขอรับเงินไปจากธนาคาร

การโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตนั้น มีผลทำให้ผู้รับโอนได้รับสิทธิที่จะได้รับเงิน ตามเครดิตและประกันแห่งหนี้ที่มีอยู่เท่านั้น ส่วนการยื่นเอกสารต่อธนาคาร ยังคงเป็นส่วนที่ผู้รับ ประโยชน์จะต้องกระทำเอง ผู้รับโอนจึงไม่อาจยื่นเอกสารต่อธนาคารในนามส่วนตัวของเขาได้

การยื่นเอกสารต่อธนาคารไม่ใช่สิทธิหรือหน้าที่ที่ผู้รับประโยชน์จะโอนให้แก่ผู้ใดได้ ดัง นั้นความพยายามของผู้รับประโยชน์ที่จะโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิต พร้อมทั้งการยื่นเอกสาร ต่อธนาคารให้แก่บุคคลภายนอก จึงไม่มีผลให้ผู้รับโอนนั้นสามารถยื่นเอกสารต่อธนาคารได้ เว้น แต่จะยื่นเอกสารในนามตัวแทนของผู้รับประโยชน์